

Perhetyön ja varhaiskasvatuksen yhteistyö

Opas työskentelyn tueksi Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella

LAB-ammattikorkeakoulu

Varhaiskasvatuksen sosionomi (AMK)

2025

Pirjo Pohjoispää

Tiivistelmä

Tekijä(t) Pirjo Pohjoispää	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 23+30	Valmistumisaika 2025
Työn nimi Perhetyön ja varhaiskasvatuksen yhteistyö Opas työskentelyn tueksi Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella		
Tutkinto ja koulutusala Sosionomi (AMK) varhaiskasvatus		
Toimeksiantajaorganisaatio Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue		
Tiivistelmä <p>Perhetyön ja varhaiskasvatuksen yhteistyön vahvistaminen on tärkeää yhä varhaisemman tuen tarpeen tunnistamisen tueksi. Vahvalla yhteistyöllä pyritään entistä vaikuttavampaan ennaltaehkäisevään työhön sekä palveluiden oikea-aikaisuuteen ja riittävyteen. Mahdollisimman varhaisella puuttumisella ja tuella pystytään ennaltaehkäisemään myöhempää ongelmien kasaantumista ja lastensuojelun tarvetta.</p> <p>Toiminnallisella opinnäytetyöllä pyrittiin lisäämään varhaiskasvatukseen tietoa perhetyön hyödynnettävyydestä yhteistyötahona. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena syntyi opas, joka lisää ja selkeyttää varhaiskasvatuksen ja perhetyön yhteistyötä. Oppaan tarkoituksena on kannustaa varhaiskasvatuksen työntekijöitä ottamaan entistä rohkeammin huolensa puheeksi ja ottamaan rohkeammin myös yhteyttä perhetyöhön.</p> <p>Toiminnallisen opinnäytetyön yhteistyökumppanina oli Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue ja opas toteutettiin alueen omaa brändi-ilmettä mukailevalle tiedostopohjalle. Opas tuotettiin digitaalisessa muodossa koko hyvinvointialueelle ja fyysisenä painoksena Alajärven perhetyölle, sekä Alajärven kaupungin varhaiskasvatukselle. Tämä opinnäytetyö on ensimmäinen askel perhetyön ja varhaiskasvatuksen välisen yhteistyön vahvistamiseksi Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella. Yhteistyön jatkokehittämistä voidaan pohtia, kun nähdään tuloksia tämän oppaan käytöstä. Palautetta oppaasta saatiin vasta opinnäytetyön julkaisemisen jälkeen.</p>		
Asiasanat Perhetyö, lapsiperheiden kotipalvelu, varhaisen tuen perhetyö, perhekeskus, puheeksi otto, lastensuojeluilmoitus, varhaiskasvatus		

Abstract

Author(s)	Type of Publication	Published
Pirjo Pohjoispää	Thesis, UAS	2025
	Number of Pages	
	23+30	
Title of Publication		
Cooperation between family social work and early childhood education and care Guide to support your work in The Wellbeing Services County of South Ostrobothnia		
Degree, Field of Study		
Bachelor of Social Services (UAS) Early childhood education and care		
Organisation of the client		
The Wellbeing Services County of South Ostrobothnia		
Abstract		
<p>Strengthening cooperation between family social work and early childhood education and care is important to support the identification of the need for support at an earlier stage. Strong cooperation aims to achieve effective preventive work and the timeliness and adequacy of services. Intervention and support as early as possible can prevent the accumulation of problems and the need for child protection later.</p> <p>The functional thesis aimed to increase early childhood education and care's knowledge of the usefulness of family social work as a collaborative entity. The functional thesis resulted in a guide that increases and clarifies the cooperation between early childhood education and care and family social work. The purpose of the guide is to encourage early childhood education and care workers to speak up about their concerns more and to also contact family social work more often.</p> <p>The functional thesis was carried out in collaboration with The Wellbeing Services County of South Ostrobothnia and the guide was implemented on a file base that matched the region's own brand image. The guide was produced in digital form for the entire welfare region and in a physical edition for the Alajärvi Family social work and the Alajärvi City early childhood education and care. This thesis is the first step towards strengthening cooperation between family social work and early childhood education and care in The Wellbeing Services County of South Ostrobothnia. Further development of the cooperation can be considered when the results of using this guide are seen. Feedback on the guide is only received after the thesis was published.</p>		
Keywords		
Family social work, home help service for families with children, early support in family social work, family centre, bringing up a topic, child welfare notification, early childhood education and care		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen perhetyö ja perhekeskus.....	3
2.1	Perhetyö.....	3
2.1.1	Varhaisen tuen perhetyö.....	4
2.1.2	Lapsiperheiden kotipalvelu	4
2.2	Perhekeskus	5
3	Varhaiskasvatuksen vastuut	7
3.1	Varhaiskasvatus.....	7
3.1.1	Tuen tarpeen tunnistaminen	8
3.1.2	Puheeksi ottaminen	9
3.2	Lastensuojeluilmoituksen tekeminen	10
4	Opinnäytetyön ja oppaan toteuttaminen.....	13
4.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	13
4.2	Oppaan toteuttaminen lineaarisen mallin mukaan	13
5	Yhteenveto ja pohdinta	16
5.1	Pohdinta	16
5.2	Eettiset näkökohdat ja luotettavuus	18
	Lähteet	20

Liite 1. Opas

Liite 2. Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen tutkimuslupa

Liite 3. Varhaiskasvatuksen tutkimuslupa

Liite 4. Saatekirje

1 Johdanto

Lapsi ja perhepalvelut ja niiden kehittäminen ovat puhuttaneet jo pitkään niin Suomessa kuin kansainvälisesti. Lasten kasvun tukeminen Suomessa on vahvaa kautta linjan, neuvolasta ja varhaiskasvatuksesta, kouluun ja terveydenhuoltoon. Samalla tunnistetaan kuitenkin lapsiperheiden vaatavuus, tukiverkoston heikkous tai jopa puuttuminen. Haastavina tekijöinä tunnistetaan myös vanhempien ongelmat parisuhteessa, taloudelliset vaikeudet, ongelmat päihteiden ja mielenterveyden kanssa. Haasteita tunnistetaan yhä myös ennaltaehkäisevien palveluiden saatavuudessa, riittävydessä ja etenkin oikein kohdentumisessa. (Raitakari ym. 2019, 5–6.)

Suomen vahvuutena voidaan nähdä laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja koulutuksen tarjoaminen, jotka toimivat lasten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäjänä ja turvaavat lapsen oikeuden oppimiseen. Laadukkaan varhaiskasvatuksen hyöty lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen osalta on pitkäkestoista ja vaikuttaa myös myöhempään oppimiseen sekä pienentää osaltaan syrjäytymisriskiä. (Kansallisen lapsistrategian parlamentaarinen komitea 2021, 25.)

Lapsiperheissä haasteita voi olla monenlaisia kuten uupumista, kasvatuskysymyksiä, päihteiden käyttöä, mielenterveyden ongelmia, perheväkivaltaa, koulunkäynnin haasteita ja monia muita. Lapsi ja perhepalveluiden tarkoitus on tukea perhettä ja lapsen hyvää kasvua ja kehitystä. (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue c.) Palvelujärjestelmän tavoitteena on tukea lasten hyvää elämää. Koulutetun ja osaavan henkilöstön avulla pyritään johdonmukaisesti turvaamaan lasten oikeuksia ja hyvinvointia. Lapsi ja perhelähtöisen palvelujärjestelmän kautta pyritään riittävän varhaiseen tukeen, jolla voidaan parantaa pitkäjänteisesti perheen arkea ja elämänlaatua, sekä parhaimmissa tapauksissa ehkäistä raskaampien palveluiden tarvetta. (Kansallisen lapsistrategian parlamentaarinen komitea 2021, 23–24.)

Varhaiskasvatuksen ja perhetyön yhteistyö on tärkeää, sillä sitä hyödyntämällä pystytään yhä varhaisempaan ongelmien ennaltaehkäisyyn. Varhaiskasvatus on paikka, jossa lapsi viettää ison osan päivästä ja tuo sinne mukanaan oman hyvinvointinsa tason. Varhaiskasvatuksen ammattilaisilla on mahdollisuus seurata lapsen kasvua ja kehitystä läheltä ja tunnistaa tuen tarpeita jo aikaisessa vaiheessa. Tulevana varhaiskasvatuksen sosionomina tulen myös työskentelemään näiden teemojen ympärillä. Yhteistyötahona perhetyö on voimavara varhaiskasvatuksen ammattilaisille.

Varhaiskasvatuksen ja perhetyön yhteistyön muotona voi olla konsultaatio ja tarvittaessa perhetyö myös jalkautuu varhaiskasvatukseen. Konsultaatiossa pyritään lisäämään resursseja, tietoa ja osaamista parhaan ratkaisun löytymiseksi. Jalkautuessa perhetyö tuo oman

ammattitaitonsa, sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisten, että asiakkaiden hyödynnettäväksi, kuitenkin osallistumatta varsinaisesti varhaiskasvatuksen tehtäviin. (Raitakari ym. 2019, 38.) Monialaisessa yhteistyössä lähtökohtana ja etusijalla on aina lapsen etu ja ensisijaisesti se toteutetaan huoltajien suostumuksella (Opetushallitus 2022, 61).

Yhteistyötaho

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen kanssa. Työelämäohjaaja oli Alajärven perhetyön vastaava perheohjaaja. Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue kattaa kahdeksantoista kuntaa, 192 150 asukasta ja työllistää 10 400 työntekijää. Alajärven perhekeskus, jossa Alajärven perhetyö sijaitsee, on yksi alueen kahdeksasta perhekeskuksesta. Alajärven perhetyö toimii Alajärven, Vimpelin ja Lappajärven alueella. (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue a.) Opinnäytetyön tutkimuskysymys esitettiin Alajärven kaupungin varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Alajärven sivistystoimi järjestää Alajärven kaupungin sekä Vimpelin ja Lappajärven kuntien alueella varhaiskasvatuksen. Varhaiskasvatussuunnitelma pohjautuu valtakunnallisiin varhaiskasvatussuunnitelma perusteisiin ja on yhteinen. Alueella on kuusi päiväkotia sekä kaksi ryhmäperhepäiväkotia. Alajärvellä on perhekeskuksen kohtaamispaikka Pähkinä, jossa järjestetään avoin varhaiskasvatus. (Alajärven kaupunki.)

Tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä varhaiskasvatukseen tietoa perhetyön hyödynnettävyydestä yhteistyötahona. Tarkoituksena on tuottaa opas perhetyön ja varhaiskasvatuksen väliseen yhteistyöhön.

2 Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen perhetyö ja perhekeskus

2.1 Perhetyö

Perhetyössä on kyse sosiaalihuolto- tai lastensuojelulakien mukaisesta maksuttomasta palvelusta, joka voidaan myöntää lapselle, kun on tehty palvelutarpeen arvio (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue a). Perhetyön saamiseksi ei tarvitse olla lastensuojelun asiakas, vaan varhaisella tuella voidaan jopa ennaltaehkäistä pahempia ongelmia ja lastensuojeluun päättymistä (THL 2023). Pyrkimys onkin tarjota perhettä tukevaa palvelua tarpeeksi varhaisessa vaiheessa ennen ongelmien syventymistä. Palvelut pyritään kohdentamaan hyvinvoinnin tukemiseen ja ongelmien ehkäisemiseen, korjaavien toimien välttämiseksi. (Ilmarinen ym. 2023, 39–40.)

Perhetyön toimintamuotoja on monia ja asiakkuus voi alkaa monista paikoista kuten varhaiskasvatuksesta (Ilmarinen ym. 2023, 40). Perhe voi ohjautua asiakkaaksi omasta aloitteestaan tai neuvolasta, perheneuvolasta, varhaiskasvatuksesta tai koulusta ohjattuna. Tässä kohdin sovitaan työskentelyn raamit ja tavoite, joka pyritään saavuttamaan 1–5 perheohjaus tapaamisella. (Pitkänen ym. 2024, 75–76.) Perhetyössä työtä tehdään osallistamalla ja systeemistä työtettä hyödyntäen. Työskentelyn tarpeet ja tavoitteet määritellään aina perheen kanssa yhdessä. Perhetyötä hyödynnetään tukimuotona sekä sosiaalihuollossa, että lastensuojelussa. (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue a.)

Perhetyö ja lapsiperheiden kotipalvelu ovat olennaisimmat matalan kynnyksen sosiaalipalvelut lapsiperheiden tukemiseen. Perhetyön tavoite on vanhempien jaksamisen ja vanhemmuuden tukemisessa, sekä perheen vuorovaikutustaitojen parantamisessa. (Ilmarinen ym. 2023, 39–40.) Perhetyö vahvistaa lapsia ja nuoria kehityksen vaiheissa, tukee ja vahvistaa vanhemmuutta, sekä vahvistaa perheen sisäisiä vuorovaikutuksen ja arjenhallinnan taitoja erityisen tuen avulla ja osallistavalla työotteella. (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue a.)

Ennaltaehkäisevä perhetyö on kaikenikäisten lasten perheille. Kokonaisvaltainen, suunnitelmallinen ja pitkäjänteinen perheen tukeminen on perhetyön tavoite. Työskentelyllä pyritään tunnistamaan ja vahvistamaan perheen voimavaroja ja vahvuuksia. (THL 2023.) Lastensuojelussa tarjotaan tehostettua perhetyötä, joka on intensiivisempää ja ajoittuu usein kriisitilanteeseen (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue a). Kaikessa perhetyön työskentelyssä pyritään avoimeen, luottamukselliseen ja arvostavaan asiakassuhteeseen. Dialogisuus korostuu työskentelyssä, työotteena ratkaisukeskeisyys ja työmenetelmänä keskustelu ovat tärkeimmät elementit perhetyössä. Työntekijät ovat velvollisia tekemään lastensuojeluilmoituksen saadessaan tietoa lastensuojelua tarvitsevasta lapsesta tai nuoresta. (THL 2023.)

Perhe, jonka katsotaan tarvitsevan kattavampaa arvioimista tai hyötyvän monialaisesta yhteistyöstä, ohjataan palvelutarpeen arviointiin, jonka aikana jo voidaan tarjota tukea kotiin. Lapsiperheiden kotipalvelu tai perhetyön kotikäynnit voidaan tällöin tuottaa osana sosiaalityön toteuttamaa palvelutarpeen arviointia. Näin perhettä voidaan tukea konkreettisesti auttaen ja ohjauksellisilla menetelmillä, näin saadaan samalla myös lisää tietoa jo palvelutarpeen arvioinnin aikana. Osa perheistä saa tarvitsemansa avun jo tämän vahvan aloituksen aikana. (Pitkänen ym. 2024, 75–76.)

2.1.1 Varhaisen tuen perhetyö

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella varhaisen tuen perhetyöhön ei tarvita palvelutarpeen arviointia, vaan työskentelyn aloituspalaveri, jossa perhe voi kertoa avoimesti tilanteestaan ja tuen tarpeestaan. Palaverissa mukana voi olla palvelun piiriin ohjannut tahon, jolloin pystytään hyödyntämään perheen kanssa jo mahdollisesti tehtyä työskentelyä. (Pitkänen ym. 2024, 75–76.)

Perhetyö on yhdistelmä käytännön apua ja psykososiaalista tukea, jonka keskiössä on aina lapsen etu. Työtä tehdään perheiden kotona, keskustelemalla ja tukemalla arkea. Perhetyön saamiseksi ei tarvitse olla asiakkuutta lastensuojelussa, se on sosiaalihuoltolain mukaista palvelua. Perhetyön työskentelyllä pyritään tukemaan perheiden hyvinvointia, vahvuuksia ja voimavaroja. Perhetyön varhainen tuki voidaan nähdä myös ehkäisevänä tai korjaavana työnä, jota voidaan tehdä myös varhaiskasvatuksen yhteydessä. Sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö voi olla laaja-alaista ja matalan kynnyksen toimintaa, joka voidaankin nähdä ehkäisevinä toimina lastensuojelun tarpeelle. (THL 2024a.)

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella varhaisen tuen perhetyötä tehdään lapsiperheissä, joiden voimavarat ovat riittävät vastaanottamaan ja tätä kautta hyötyvät lyhyenkeston ohjauksesta. Työskentelyn tärkeimpänä menetelmänä käytetään keskustelua, lisäksi voidaan hyödyntää verkostotyöskentelyä ja vertaisryhmätoimintaa. Palvelu on kestoltaan yhdestä viiteen käyntiä. Palvelua voi saada täyttämällä sähköisen hakulomakkeen Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen verkkosivuilla, pyytämällä oman alueen vastaavalta perheohjaajalta, tai keneltä tahansa oman alueen perhekeskuksen toimijalta, joka tällöin välittää pyynnön eteenpäin yhteydenotto pyyntönä. (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue a.)

2.1.2 Lapsiperheiden kotipalvelu

Lapsiperheiden kotipalvelu on osa perhetyötä. Kotipalvelussa opastetaan kodin- sekä lastenhoidossa ja pyritään näin vahvistamaan taitoa arjen hallinnassa, tukemaan vanhemmuutta ja arjessa selviytymistä, sekä vahvistamaan perheen voimavaroja. Painopiste on

vanhemman toimintakyvyn ja perheen arjen ylläpidossa. (THL 2023.) Lapsiperheiden kotipalvelu on lähinnä konkreettista apua perheelle, kuten kotityöt, lastenhoito ja apu asioinneissa (Ilmarinen ym. 2023, 40).

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue linjaa, että lapsiperheiden kotipalvelun keskeisimpänä tavoitteena on perheiden omien voimavarojen vahvistaminen tarjoamalla konkreettista tukea arjen haasteissa. Palvelua voi saada pyytämällä oman alueen vastaavalta perheohjaajalta, tai täyttämällä sähköisen hakulomakkeen Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen verkkosivuilla. (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue a.) Kotipalvelu voi olla tilapäistä tai säännöllistä, siitä veloitetaan joko tunti- tai kuukausimaksu perheen tulojen perusteella, palvelu voidaan myöntää myös maksuttomana taloudellisen tilanteen perusteella. Kotipalvelu voidaan nähdä ehkäisevänä palveluna lastensuojelun tarpeelle. (THL 2023.)

2.2 Perhekeskus

Perhekeskus on palveluverkosto (kuvio 1), johon on kerätty yhteen lasten, nuorten ja perheiden palveluita, yksityiseltä puolelta, julkiselta puolelta, kela, hyvinvointialue ja kunnat, sekä kolmannen sektorin toimijoita järjestöt ja uskonnolliset yhteisöt. Palvelukokonaisuuden tarkoitus on hyvinvoinnin, kasvun ja kehityksen edistäminen. (THL 2024b.)

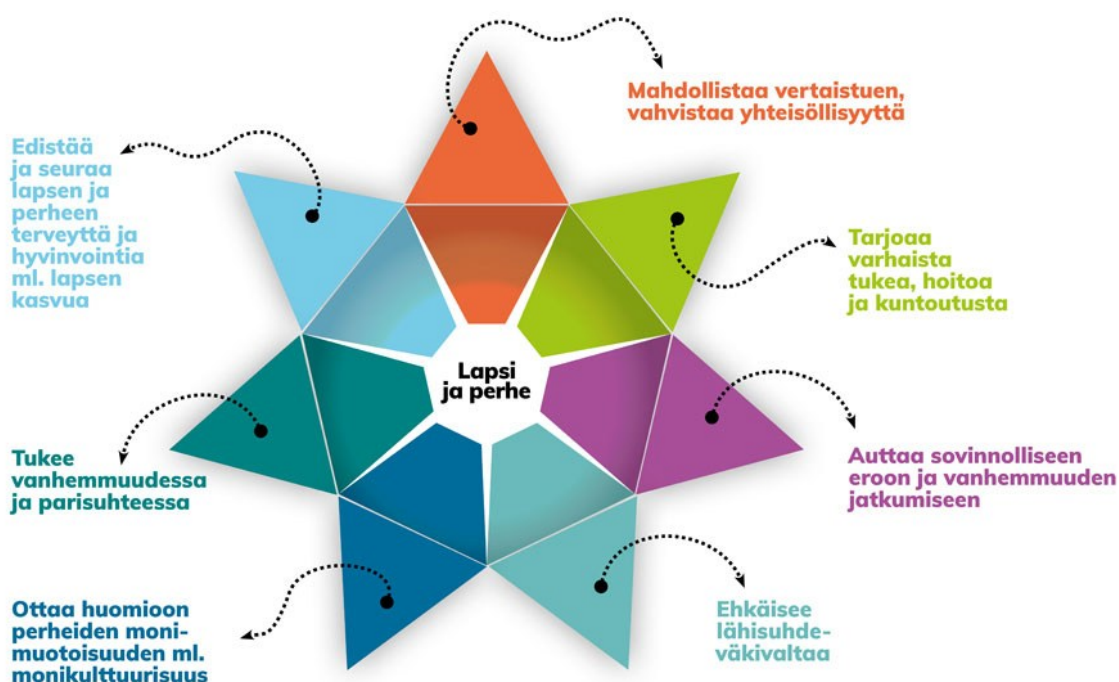
Perhekeskus tehdään yhdessä

Kuvio 1. Perhekeskus palveluverkosto (Lapha.fi)

Palveluverkoston tarkoituksena on tukea perheen, lapsien ja nuorien hyvinvointia. Perhekeskus sisältää hyvinvointialueen palveluita, kuten asiakasohjaus, puhe- ja fysioterapia, neuvolapalvelut, sosiaalityö ja -ohjaus, perhetyö sekä perheoikeudelliset palvelut. (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue a.) Perhekeskus kokoaa yhden kokonaisuuden lasten ja perheiden sosiaali-, terveys- ja varhaiskasvatuspalveluista ja kolmannen sektorin tuki- ja vapaa-ajantoiminnasta. Vaikka pääpainotus on matalalla kynnyksellä tehtävässä ennaltaehkäisevässä työssä, mahdollistaa perhekeskus myös vaativamman matalan kynnyksen asiantuntijatyön. (Raitakari ym. 2019, 25–26.)

Perhekeskus on toimintamalli, joka integroi lapsi ja perhepalveluita yhdeksi kokonaisuudeksi. Monialainen yhteistyö on vahvaa ja pyrkimys on yhä varhaisemmassa tuessa ja hyvinvoinnin vahvistamisessa. (Raitakari ym. 2019, 41.) Perhekeskustoimintamalli, johon perhekeskus pohjaa, sisältää sen tehtävät (kuvio 2). Tehtävinä on tarjota vertaistukea, eroauttamista, varhaista tukea, hoitoa ja kuntoutusta, tukea vanhemmuudessa sekä ehkäistä lähisuhdeväkivaltaa. Tehtävät ovat toimijoilla samat, mutta painottuminen eroaa palveluiden ja ammattilaisten kesken. Ydintehtävänä on lasten, nuorten, vanhempien ja perheiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. (THL 2024b.)

Kuvio 2. Perhekeskuksen tehtävät (THL 2024b)

3 Varhaiskasvatuksen vastuut

3.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on jokaisen lapsen yksilöllisen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin perusta. Päivittäisten toimien rytmittäminen ja selkeä päiväjärjestys tukee jokaista lasta. Varhaiskasvatuksen pyrkimys on lapsen myönteisen minäkuvan kehittyminen, sekä kokemus itsestä hyväksyttynä ja osana ryhmää. Jokaista lasta kannustetaan ja heille tarjotaan onnistumisen kokemuksia. (Opetushallitus 2022, 58, 61.) Varhaiskasvatuslaki (540/2018, 2§) määrittelee varhaiskasvatuksen lapsen suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudeksi, jossa erityisesti pedagogiikka painottuu.

Varhaiskasvatuslaki (540/2018, 3§) määrittää varhaiskasvatuksen tavoitteiksi muun muassa lapsen kokonaisvaltaisen iän ja kehityksen mukaisen kasvun, kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen. Lisäksi tavoitteiksi nousevat oppimisen tukeminen ja edistäminen, sekä leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvan monipuolisen pedagogisen toiminnan toteuttaminen. Laissa tunnustetaan myös kehittävä, oppimista edistävä terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö, jossa on lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät suhteet varhaiskasvatushenkilöstöön.

Yhdenvertainen mahdollisuus varhaiskasvatukseen, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen, sekä kulttuuriperinteet, uskonnolliset ja katsomukselliset taustat on myös eritelty laissa varhaiskasvatuksen tavoitteiksi. Yksilöllinen tuki, lapsen osallisuus, monialainen yhteistyö ja vanhemman tai muun huoltajan kasvatustyön tukeminen ja yhdessä toimiminen lapsen parhaaksi näkyvät myös tavoitteissa. Lisäksi tavoitteeksi on asetettu lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen, vertaisryhmässä toimimisen edistäminen, eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, sekä toisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen ohjaaminen. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 3§.)

Varhaiskasvatuksen järjestämisen velvoitteita ohjaavat Suomen perustuslaki, varhaiskasvatuslaki ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatuksen tehtävä on lapsen kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen sekä oppimisen, tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden edistäminen ja syrjäytymisen ehkäisy. Varhaiskasvatus toimii yhteistyössä huoltajien kanssa, tukien heitä kasvatustyössä ja mahdollistaen työssäkäynnin tai opiskelun. Varhaiskasvatuksen muotoja ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatus. Jokaisella lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen päiväkotitoimintana tai perhepäivähoitona, mutta lapsen osallistuminen on huoltajan päätettävissä. (Opetushallitus 2022, 16–17.)

3.1.1 Tuen tarpeen tunnistaminen

Jokaisella lapsella on oikeus osallistua varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuspalveluiden ulkopuolelle jäävien lasten kohdalla on riskinä, ettei mahdollisia tuen tarpeita tunnisteta riittävän varhaisessa vaiheessa. Varhaiskasvatuksen hyvä kasvatusyhteistyö vanhempien kanssa hyödyttää lasta. Laadukkaalla varhaiskasvatuksella on positiivisia vaikutuksia lapsen kasvulle ja kehitykselle. (Karila 2016, 41–43.)

Varhaiskasvatuksessa on lapsia erilaisista perheistä ja vaihtelevista elämäntilanteista. Yhden perhe saattaa olla hajoamassa, toisen perhe hyvinkin vakaa. Voi olla suuria huolia kuten sairauksia, taloudellisia haasteista tai iloja kuten uusi vauva, joka sekin haastaa perhettä tavallaan. Useimmiten lapset puhuvat näistä kodin asioista myös varhaiskasvatuksessa ollessaan. Lisäksi lapsen käyttäytyminen aikuisten ja ryhmänsä kanssa voi kertoa lapsen arjesta. Erilaiset tapahtumat lapsen elämässä kulkeutuvat mukaan varhaiskasvatukseen, joten on oleellista, että työntekijä tuntee lapsen kyllin hyvin tunnistaakseen oleelliset asiat ja tiedonmurut lapsen olemuksesta kunakin päivänä. Tämän mahdollistumiseen vaikuttaa oleellisesti myös lapsiryhmän koko. (Oulasmaa & Riihonen 2013, 6, 21.)

Varhaiskasvatus on lapsen toimijuuden ja osallisuuden toteutumisen kannalta keskeinen arjen ympäristö, jossa huomioidaan lapsen elämäntilanne ja tarpeet yksilöllisesti. Monialaisella yhteistyöllä pystytään tukemaan lapsen kehittymistä ja oppimista, sekä koko perheen hyvinvointia. Oppimisen ja hyvinvoinnin välinen suhde on toisiaan tukeva ja edistävä. (Kansallisen lapsistrategian parlamentaarinen komitea 2021, 25.)

Varhaiskasvatuksen rooli lasten oikeuksien toteuttajana on merkittävä. Laadukkaassa varhaiskasvatuksessa edistetään lasten etua, osallisuutta ja yhdenvertaisuutta, tuetaan lasten kehitystä ja kokonaisvaltaista hyvinvointia, oppimista ja kouluvalmiuksia. Lapsen tukemisen lisäksi tuen tulisi ulottua myös vanhempiin ja koko perheeseen. (Heinonen ym. 2016, 148–149.) Lasten ja nuorten kanssa ongelmiin on syytä tarttua ajoissa silloin, kun tukimuotoja ja vaihtoehtoja on vielä tarjolla (Eriksson & Arnkil 2024, 3).

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on oikeus tarvitsemaansa tukeen. Tuen tarpeen arviointi tulee tehdä ja tuki järjestää viivytyksettä. Tuen järjestämisen lähtökohta on lapsen vahvuudet, lisäksi kartoitetaan oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin tarpeet. Tuen muoto voi olla yleinen, tehostettu tai erityinen, yksilöllisen tarpeen mukaan. Näin pyritään ehkäisemään ongelmien kasvamista ja voidaan edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Tarvittu tuki ja toimenpiteet kirjataan lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. (Opetushallitus 2022, 17, 58.)

On jokaisen lapsen oikeus saada tarpeidensa mukaista tukea oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin varhaiskasvatuksessa. Oikea-aikaisesti ja tarpeiden mukaisesti kohdennetulla tuella pystytään ehkäisemään ongelmien kasvamista ja monimuotoutumista. Yksilöllisellä tuella vahvistetaan lapsen hyväksytyksi tulemisen kokemusta niin omana itsenä kuin ryhmän jäsenenä. Esitys lapsen tuen tarpeesta voi tulla varhaiskasvatuksen henkilöstöltä, huoltajilta, sosiaali- tai terveydenhuollon asiantuntijoilta. Tuen tarve arvioidaan, suunnitellaan ja kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Lääketieteellinen diagnoosi tai muu lausunto ei ole tarpeen tuen saamiseksi, vaan tuen tarpeen tunnistaminen on riittävä. Kokonaisvaltaisen tuen toteutumiseksi käytetään monialaista yhteistyötä. (Opetushallitus 2023.)

Lähtökohtaisesti tukitoimet toteutetaan lapsen omassa ryhmässä, lapsi voi kuitenkin osallistua pien- tai erityisryhmään, mikäli se on lapsen tuen tarpeiden mukaista. Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa tuen vaikuttavuuden ja riittävyyden johdonmukaisuudesta, käytännön toteutumisesta, toimintatavoista, arvioinnista ja seurannasta. Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää huoltajien kanssa tehtävän ja monialaisen yhteistyön osalta rakenteista, vastuista ja toimintatavoista, sekä tuen järjestämisen työnjaosta. (Opetushallitus 2022, 58–59.)

3.1.2 Puheeksi ottaminen

Kasvattajat eivät aina ja koko ajan miellä tehtäväänsä ihanaksi, niin vanhemmat kuin ammattilaisetkin voivat välillä kokea harmia, huolta, pettymystä, kiirettä ja surua. He kuitenkin näkevät, että lapsi on kasvatuksen keskiössä, ja voivat kokea omat negatiiviset tunteensa vääriksi, ja näin hankaluuksien ja huolten osalta helposti vaietaan. Vaikeneminen ei kuitenkaan ole kenenkään etu. (Oulasmaa & Riihonen 2013, 6.) Huolen herätessä ei tarvitse olla absoluuttisen oikeassa tai tietää tarkalleen mikä ongelma on, olennaista on ilmaista huoli ja kutsua vanhempi yhteistyöhön lapsen tukemiseksi. Näin osoitamme myös vanhemmalle, että hänen lapsestaan välitetään. Heränneelle huolelle voi olla monia syitä, joskus huoli saattaa osoittautua jopa turhaksi ja joskus syy saattaa olla hankalassa elämäntilanteessa, joka haastaa vanhemmuuden taitoja ja johon tätä kautta saatetaankin löytää apua ja tukea. (Eriksson & Arnkil 2024, 11.)

Mikäli lapsen asioissa herää huoli on se hyvä ottaa puheeksi jo varhaisessa vaiheessa (THL 2024a). Kun henkilöstö havaitsee haasteita lapsen kehityksessä tai oppimisessa, tai herää huolta lapsen hyvinvoinnista, otetaan huoltajaan yhteyttä viipymättä. Lapseen kohdistuvien asioiden ja tietojen käsittelemisestä, saamisesta, luovuttamisesta ja salassapidosta kerrotaan huoltajille. (Opetushallitus 2022, 59–60.) Huolten puheeksi ottaminen liittyy olennaisesti kunnioittavaan varhaiseen puuttumiseen. Tässä vaiheessa ennakoidaan asioiden

huononevan ilman muutosta. Omaan huoleen tarttuminen on keskeistä, tällöin ammattilainen ottaakin puheeksi huolen, joka on hänen, eikä perheen tai lapsen ongelma, näin hän pystyy pyytämään huoltajaa yhteistyöhön huolen hälventämiseksi. (Eriksson & Arnkil 2024, 7.) Valmiiksi luotu luottamuksellinen ilmapiiri kasvatusyhteistyössä mahdollistaa sujuvan yhteistyön myös haastavissa tilanteissa, kun huoli on herännyt lapsen hyvinvoinnista ja helpottaa puheeksi ottamista (Opetushallitus 2022, 38).

Erikssonin & Arnkilin (2024, 8) mukaan, puheeksi otton esteenä saattaa olla, että pelätään huoltajan suuttuvan tai odotetaan, että joku toinen puhuu huoltajalle. Varhaiskasvatuksen tehtäviin kuitenkin kuuluu myös vanhempien tukeminen (Oulasmaa & Riihonen 2013, 21). On lisäksi myös hyvä muistaa, että lähtökohtaisesti jokainen vanhempi tahtoo lapsensa parasta. Kunnioittavan, arvostavan ja tasavertaisen kohtaamisen kautta asiaa pystyy lähestymään, kun tunnistaa haasteiden lisäksi perheestä löytyvät positiiviset piirteet. Hyvän näkemisellä pystytään luomaan toiveikas ja kannustava ilmapiiri keskustelulle ja vanhemman on helpompi uskoa tilanteen vielä paranevan. Vanhemman voi helpommin saada toimimaan yhdessä löytämällä tämän ja lapsen vahvuudet, tätä kautta löytyvät helpommin myös oikeat tukitoimet joihin vanhempikin pystyy sitoutumaan. (Eriksson & Arnkil 2024, 8–11.)

3.2 Lastensuojeluilmoituksen tekeminen

Suomessa on useita tahoja, joiden työntekijä on velvoitettu tekemään lastensuojeluilmoituksen, mikäli heidän tehtävissään on lapsesta tullut ilmi sellaista tietoa, jonka perusteella tämän mahdollinen lastensuojelun tarve olisi syytä selvittää. Ilmoitus tulee tällöin tehdä viipymättä, eikä vaitiolovelvollisuus ole ilmoituksen teolle este, vaan ilmoitus tulee tehdä aina kun lapsen tilanne näin vaatii. Tämä ilmoitusvelvoite on myös sijaisilla. Mikäli arvelee lapsen olevan lastensuojelun tarpeessa, on ilmoitus tehtävä itse viipymättä, eikä ilmoituksen tekoa saa siirtää muille organisaation jäsenille, kuten esimiehelle. (THL 2024a.)

Suosituksena salassapidon ja ilmoitusvelvollisuuden suhteen katsotaan ilmoitusvelvollisuuden menevän vaitiolovelvollisuuden edelle. Täytyykin muistaa, että ensisijaisesti pyritään suojelemaan lasta, ei vanhempaa tai omaa ammatillista selustaa. Mikäli mahdollista, luottamuksellisuuden ja yhteistyön jatkumisen vuoksi olisi hyvä keskustella vanhemman tai vanhempien kanssa lastensuojeluilmoituksen tekemisestä. Jossain tapauksissa se voidaan laatia myös yhteistyössä. Vanhempien kielteinen suhtautuminen ilmoituksen tekoon tai sen kieltäminen ei kuitenkaan kumoa ilmoitusvelvollisuutta. (Mahkonen 2003, 139, 156–157.)

Työntekijän velvollisuus tehdä tarvittaessa lastensuojeluilmoitus on myös hyvä puhua auki. Mikäli ilmoitukseen on aihetta, olisi hyväksi puhua siitä ja sen syistä lapsen ja huoltajan kanssa etukäteen, tarjoten näin myös mahdollisuutta ilmoituksen tekoon yhdessä,

kuitenkaan ilmoitusta turhaan viivyttlemättä. Poikkeuksena kuitenkin tilanteet, joissa epäillään pahoinpitelyä tai hyväksikäyttöä, tällöin ilmoitus tehdään aina ilman puheeksi ottoa suoraan lastensuojeluun. (THL 2024a.) Varhaiskasvatuslaissa (540/2018, 41§) määritellään, että varhaiskasvatuksen tehtäviä hoitavalla henkilöllä on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus ilmoittaa poliisille, jos hän tehtäviä hoitaessaan on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.

Lastensuojeluilmoitus tulee tehdä, kun epäilee lastensuojelun tarpeen selvittämisen olevan aiheellista. Syytä on lukuisia erilaisia kuten se, että lapsen tarpeita on laiminlyöty, lapsen heitteillejättö, lapseen on kohdistunut väkivaltaa tai väkivallan uhka on olemassa, lapsen hoidossa tai huolenpidossa on puutteita tai arjen tukiverkostojen puuttuminen on vaaraksi lapsen hyvinvoinnille. Lisäksi syytä lastensuojeluilmoitukselle voi olla huoltajan itsensä hoitamattomuus, jaksamattomuus, päihde- tai mielenterveysongelmat tai lapsen itsetuhoisuus ja mielenterveysongelmat. Myös vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen vakavat ongelmat, lapsen ikätasoon nähden suhteeton vastuu arjessa tai heikko taloudellinen tilanne, jos se vaarantaa lapsen huolenpidon tai kehityksen, ovat syytä ilmoituksen teolle. (THL 2024a.)

Lastensuojeluilmoituksen teko tulisi olla organisaatiossa matalalla kynnyksellä. Epävarmassa tilanteessa voi aina konsultoida sosiaalityöntekijää tai perhetyöntekijää lapsen henkilöllisyyttä paljastamatta. Ilmoitusvelvollisuus täyttyy myös, jos sosiaalihuoltoon otetaan yhteys yhdessä lapsen tai tämän huoltajan kanssa. Ilmoitusvelvollisena ei ilmoitusta ole mahdollista tehdä nimettömänä, vaan sekä lapsi, että huoltaja ovat oikeutettuja tietämään ilmoituksen tekijän, siinä määrin, kun se ei vaaranna lapsen etua tai ilmoittajan turvallisuutta. (THL 2024a.)

Tärkeää on, että ilmoitus tehdään viipymättä. On sosiaalihuollon tehtävä arvioida ilmoituksen perusteella toimenpiteiden kiireellisyys. Tee ilmoitus, vaikka uskoisit jonkun jo tehneen lastensuojeluilmoituksen. Ilmoitus on myös tehtävä, vaikka tietäisi perheen jo olevan lastensuojelun asiakkuudessa. Jokainen ilmoitus auttaa ammattilaisia näkemään tilanteen kokonaiskuvaa paremmin. (THL 2024a.) Mahdollisimman tarkka kuvailu tapahtumista helpottaa asian jatkokäsittelyä.

Mikäli varhaiskasvatuksen henkilöstöön kuuluva on tehtävässään saanut tietää lapsesta, jonka lastensuojelun tarve tulisi mahdollisesti selvittää, on hän salassapitovelvollisuudesta huolimatta velvollinen tekemään lastensuojeluilmoituksen. Ilmoitusvelvollisuuden täyttävät myös tehtävässä saadut tiedot, jotka liittyvät varhaiskasvatuksen ulkopuolisiin tapahtumiin. Rikosepäilyissä ilmoitus tehdään lastensuojelun lisäksi myös poliisille. Ilmoituksen tekee se

henkilö, joka tiedon tai huolen on havainnut, mutta tilanteen mukaan asiasta voi olla hyvä keskustella myös esihenkilön ja työtiimin kanssa, ilmoitus voidaan laatia myös yhdessä, kuitenkin vastuuta siirtämättä. (Sippola & Uusitalo 2024.)

Varhaiskasvatuksessa olisi hyvä olla selkeät ja asianmukaiset toimintakäytännöt lastensuojeluilmoituksen tekemisestä. Henkilöstön on oltava tietoisia käytännöistä ja toimittava sen mukaisesti, myös sijaiset tulee perehdyttää asiasta. Ei saa tulla tilannetta, jossa lapsen turvallisuus vaarantuu, varhaiskasvatuksen miettiessä kenen vastuulla ilmoituksen tekeminen on tai epäröidessä tulisiko ilmoitus tehdä. (Sippola & Uusitalo 2024.)

4 Opinnäytetyön ja oppaan toteuttaminen

4.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö koostuu opinnäytetyöraportista ja tuotoksesta. Opinnäytetyö toteutui toiminnallisena kehittämistoimintana, joka on käsitteisiin sitoutuva ja josta syntyi käytettävä konkreettinen tuotos. (Salonen 2013, 13, 18.) Toiminnallisella opinnäytetyöllä vastattiin tarpeeseen, joka nousi esiin käytännössä työelämässä. Tuotos on opas, jolla pyrittiin vastaamaan tähän spesifiin tarpeeseen. Toiminnallinen opinnäytetyö on kehittämistoimintaa, jonka kohde on valittu varhaiskasvatuksen sosionomin ammatillisia sisältöjä mukaillen yhdessä työelämäyhteistyökumppanin kanssa. (Vilka 2021, 32–34.)

Opinnäytetyöraportin tietoperustassa tulee esille, että aiheesta on etsitty riittävästi tarkentavaa taustatietoa sekä tutkittua tietoa kirjallisuudesta ja muista lähteistä. Näitä tietoja käytettiin hyödyksi oppaan tuottamisessa. (Salonen 2017, 20–21.) Palautekuoren avulla kerättiin alueen päiväkotien työntekijöiltä nimettömiä ajatuksia ja toiveita siitä mitä oppaan tulisi kertoa.

4.2 Oppaan toteuttaminen lineaarisen mallin mukaan

Linearisessa mallissa vaiheet etenevät kaavamaisesti perättäin ja seuraavat ajallisesti toisiaan. Työskentelyssä edetään neljän vaiheen kautta: ensin on tavoitteen määrittely, seuraavaksi suunnittelu, jonka jälkeen toteutus ja lopuksi päättäminen sekä arviointi. Lineaarinen malli on melko suoraviivainen, ja todellisuudessa prosessi on monimutkaisempi, kuin miltä vaikuttaa. (Salonen 2013, 14–15.)

Tavoitteen määrittely

Salosen (2013, 17) mukaan tavoitteen määrittely, eli aloitusvaihe on opinnäytetyön liikkeelle laittava voima. Siinä linjataan opinnäytetyön suunta, sen tekijä, sekä ilmaistaan tarve ja toimintaympäristö. Toikko & Rantanen (2009) toteavat, että opinnäytetyö aloitetaan määrittelemällä rajattu ja selkeä tavoite, joka perustetaan tunnistettuun tarpeeseen. Tämä tavoite on opinnäytetyön perusta, jonka varaan prosessi rakennetaan. Aloitusvaiheessa aihetta on siis myös järkevä rajata ja tarkentaa (Salonen 2013, 17).

Tarve varhaiskasvatuksen ja perhetyön yhteistyön vahvistamiselle nousi esiin ollessani harjoittelussa päiväkodilla ja syveni harjoittelussani perhetyössä. Tarve yhteistyölle oli olemassa, mutta haasteena ja esteenä sen käytännön toteuttamiselle oli tiedon puute. Tarve oppaalle vahvistui esitellessäni opinnäytetyösuunnitelmaa niin perhetyössä kuin varhaiskasvatuksessakin. Työelämäyhteistyötaho oli hyvinvointialue, mutta opas suunnattiin

käytettäväksi myös varhaiskasvatuksessa, joten tietoa heidän toiveistaan oppaalle tarvittiin myös. Näin tavoitteeksi muodostui oikea fyysinen tuotos, jonka voi jakaa alueen varhaiskasvatuksen yksiköihin ja jonka käyttö olisi helppoa.

Suunnittelu

Suunnittelun aikana määriteltiin osallistujat ja laadittiin kirjallinen opinnäytetyösuunnitelma, jossa määriteltiin yhteistyötaho ja aikataulu (Toikko & Rantanen 2009, 64–65). Suunnitteluvaihe oli syytä tehdä mahdollisimman tarkasti ottaen kuitenkin huomioon, että kaikkea ei pystytä määrittelemään etukäteen, vaan osa asioista tarkentuu vielä muissa vaiheissa (Salonen 2013, 17). Suunnitteluvaiheessa mietittiin jo oppaan fyysistä kokoa ja laajuutta, sen tulevaa muotoa ja ulkoasua, sekä kartoitettiin vaihtoehtoja oppaan julkaisutavalle.

Tässä vaiheessa oli jo selvää, että haluan oppaan myös fyysiseen muotoon. Kartoittaessani mahdollisuuksia oppaan painoon selvisi oppaalle minimi sivumäärä ja laskin mahdolliset kustannukset. Päätin haluavani panostaa oppaan painoon omakustanteisesti, koska ajattelin sen fyysisenä painoksena olevan helpommin lähestyttävä ja tuovan näin parhaan mahdollisen hyödyn. Oppaan saama kiinnostus varhaiskasvatuksen ja perhetyöntekijöiden keskuudessa vahvisti päätöstäni.

Toteutus

Toteutusvaiheen aluksi siirryttiin työelämäyhteistyöhön. Tässä vaiheessa voitiin organisoida työskentelyä yhdessä yhteistyötahon kanssa ja tehdä käytännön toimia tuotoksen edistämiseksi. (Salonen 2013, 17.) Tässä vaiheessa esiteltiin suunnitelma myös varhaiskasvatukselle ja kerättiin tietoa varhaiskasvatuksen henkilöstöltä viemällä palautekuoret alueen päiväkoteihin ja noutamalla ne varhaiskasvatuksen alue-esimiehen kanssa sovitun ajan kuluttua. Perhetyön työharjoittelun aikana työntekijöiden kanssa käydyt keskustelut sekä palautekuorista nousseet kysymykset ohjasivat syventämään tiedonhakuja joiltain osin, sekä täsmensivät mihin oppaassa erityisesti tuli kiinnittää huomiota. Tässä vaiheessa nousi ajatus tiettyjen asioiden täsmenämistä niin sanottujen huoneentaulujen avulla. Palautekuorissa saatujen vastausten kautta tuli entistä vahvemmin esille tarve yhteistyölle ja tiedolle siitä, kuinka toimitaan käytännössä.

Toteutusvaihe oli ammatillisen oppimisen kannalta tärkeä vaihe. Tässä vaiheessa prosessin vaiheet ja tekijät alkoivat realisoitua. Toteutus vaiheessa päätettiin, kuinka opas toteutettiin käytännössä, sekä millaiseen muotoon se lopulta tuli julkaisuvaiheessa, mitä tietoa ja materiaalia siihen sisällytettiin. (Salonen 2013, 18.) Toteutusvaiheessa opinnäytetyösuunnitelman tietoperustaa täydennettiin ja muokattiin. Tietoperustaa hyödynnettiin oppaan koostamiseen, joka julkaistiin myös käyttöön. (Toikko & Rantanen 2009, 64–65.)

Varsinaisen tiedon etsimiseen oli varattava riittävästi aikaa. Oli huomioitava myös kirjojen saamiseen vaikuttavat asiat, kaikkia kirjoja ei löytynyt verkosta, joten tarvittiin lainauspalveluja, jolloin halutut kirjat saattoivat olla lainassa halutulla hetkellä. Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen oma tiedostopohja määritti oppaan fyysisen koon ja ulkoisen ilmeen. Suuri haaste ilmeni taitto vaiheessa, siinä kuinka valmiin pohjan sai muokattua kirjan muotoon, jotta oppaan sai painoon.

Päätäminen ja arviointi

Lopuksi opas saatettiin päätökseen ja arvioitiin viimeistely vaiheessa (Toikko & Rantanen 2009, 64–65). Tähän vaiheeseen olisi ollut hyvä varata riittävästi aikaa. Tässä vaiheessa valmis tuotos myös esiteltiin käyttäjille. (Salonen 2013, 18.) Opas tuotettiin fyysiseen muotoonsa ja esiteltiin yhteistyökumppanille. Valmista opasta peilattiin hyvän oppaan kriteereihin. Oppaan arvioinnissa hyödynnettiin työelämäyhteistyö ohjaajan sekä opinnäytetyön ohjaajan palautetta oppaasta, ennen sen lopullista muotoilua. Mahdollista palautetta käyttäjiltä kuullaan vielä, kun opas pääsee käyttöön.

Hyvässä oppaassa asian eteneminen on loogista, teksti selkeää, oikeinkirjoitus varmistettu, kappaleet lyhyitä, lauseiden rakenne yksinkertainen ja käytetty kieli mahdollisimman yleiskielistä. Hyvän oppaan tulee siis olla helposti luettavissa ja ymmärrettävissä, sen sisällön kattava ja sävyn kannustava. Kirjoittaessa oli tärkeä muistaa, kenelle opas on suunnattu. Oppaan ulkoasu oli myös tärkeä olla asianmukainen. (Hyvärinen 2005, 1769, 1771.) Ulkoasun osalta määritykset tulivat hyvinvointialueen brändi-ilmeestä.

Oppaan pituudelle ei ollut selkeää kriteeriä, lyhyt teksti kuitenkin yleisesti houkuttaa useimpia. Liika yksityiskohtaisuus voi olla liikaa monille, mutta lisätietoja kaipaaville oli hyvä olla tarjolla lähteitä. Se missä muodossa opas julkaistaan, oli hyvä olla tiedossa jo sitä kirjoittaessa, sillä se vaikutti aseteltuun ja ulkoasuun. Painettavaksi tarkoitettu ohje tehtiin paperin ja taiton määritelmillä. (Hyvärinen 2005, 1772.) Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen käyttöön tuleville oppaille oli olemassa oma tiedostopohjansa, joka mukaili alueen brändi-ilmettä. Sähköisen materiaalin tuli täyttää saavutettavuusvaatimukset. (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue. b.)

5 Yhteenveto ja pohdinta

5.1 Pohdinta

Varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuva nojaa vahvasti varhaiskasvatukseen ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin sekä lisäksi sosiaalialan lainsäädäntöön. Keskeisiä tehtäviä varhaiskasvatuksessa ovat lapsiryhmän kasvatusta ja opetustehtävät, sosiaalipedagogisen toiminnan suunnittelu, toteutus, dokumentointi ja arviointi, lasten edun mukaisen toiminnan edistäminen sekä monialainen yhteistyö ja perheiden kanssa tehtävä yhteistyö. (Talenta.)

Varhaiskasvatuksen sosionomi on vahvasti tukemassa lasten ja perheiden hyvinvointia ja yhteisön jäsenyyttä sekä ehkäisemässä lasten syrjäytymistä, arvioimalla hyvinvoinnin riskitekijöitä ja vastaamalla hyvinvointia tukevista järjestelyistä. Lasten osallisuutta ja vuorovaikutustaitoja tukemalla ja vahvistamalla ehkäistään syrjäytymistä ja kiusaamista. Varhaiskasvatuksen sosionomi vastaa moniammatillisesta yhteistyöstä varhaiskasvatukseen ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden välillä. Hyödyntäen perhetyön ja lastensuojelun osaamista varhaiskasvatuksessa, oikein kohdennetulla tuella vahvistetaan lasten ja perheiden hyvinvointia. Varhaiskasvatuksen sosionomi vahvistaa perheiden osallisuutta ja kuuluksi tuleamista eri elämäntilanteista tai kulttuuritaustasta riippumatta sekä vastaa palveluohjauksesta. Työyhteisössä varhaiskasvatuksen sosionomi johtaa ja koordinoi verkostoyhteistyön, konsultoi yhteisön ammattilaisia ja kehittää yhteisöllistä toimintakulttuuria. (Talenta.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteita ja laadukasta pedagogista toimintaa edistetään yhteistyöllä. Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus sekä lasten yksilölliset tarpeet. Yhteistyön merkitys on suuri ja sen tavoitteena yhteinen sitoutuminen lasten kasvuun, kehitykseen ja oppimisen edistämiseen. Hyvän kasvatustyöyhteistyön toteutumiseksi luottamuksellinen ja tasa-arvoinen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunnioitus ovat tärkeitä. Yhteistyö vaatii aloitteellisuutta ja aktiivisuutta varhaiskasvatuksen henkilöstöltä. Lapsen päivittäisten kuulumisten jakaminen, kehityksen ja oppimisen myönteinen ja kannustava kuvaaminen huoltajille on tärkeää. Nämä päivittäiset havainnot ja keskustelut ovat pohja lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Yhteistyön merkitys korostuu siirtymävaiheissa, kuten varhaiskasvatukseen aloitus, sisäiset siirtymät tai esiopetukseen siirtyminen. (Opetushallitus 2022, 37–38.) Varhaiskasvatus on jokaisen lapsen oikeus ja varhaiskasvatuksen kautta on mahdollisuus tasoittaa lasten kotitaustoista tai vanhempien sosioekonomisista asemista aiheutuvia eroja lasten välillä.

Pulkkinen (2022, 173) mukaan lähtökohtaisesti vastuu lapsesta ja tämän hyvinvoinnista on vanhemmilla. Samoin on myös vastuu lapsen kehityksen tukemisesta Halmeen ja muiden

(2014, 18) mukaan. Viranomaisten tehtävä on tukea vanhempia kasvatustehtävässä. Perheille pyritään tarjoamaan apua riittävästi ja riittävän ajoissa. (Pulkkinen 2022, 173.) Lapsi ja perhepalvelut ovat vanhemmuuden sekä lapsen suotuisan kasvun tukemiseksi (Halme ym. 2014, 18). Varhaiskasvatuksen rooli on ehkäisevän tuen tunnistaminen ja antaminen, lisäksi tavoite on lasten kehityksen ja hyvinvoinnin edistämisessä sekä vanhemmuuden tukemisessa. (Pulkkinen 2022, 173.) Moniammatillisella yhteistyöllä pystytään siirtämään tietoa ja parhaimmillaan onnistutaan välttämään turhia päällekkäisyyksiä palveluissa (Mainstone & Wonnacott 2014, 80).

Laadukkaat ja helposti saavutettavat peruspalvelut ovat tukemassa lasten ja perheiden hyvinvointia. Tärkeää on tuen oikea-aikaisuus, joka mahdollistuu, kun palveluista tulee perheen näkökulmasta toimiva kokonaisuus. Tämän toteutuminen vaatii palveluverkoston ja verkostoyhteistyöhön panostamista palveluntuottajilta. Henkilöstöjen osaamisen ja toiminnan kautta määrittyy palveluiden laatu. Palveluita voidaan myös räätälöidä perheen tarpeiden mukaisiksi. Tavoitteellisella yhteistyöllä mahdollistetaan voimavarojen kohdentaminen lapsen ja perheen tarpeiden mukaisesti. Palvelun antajien tulee sopia yhteiset tavoitteet ja vastuut sekä sitoutua niihin. (Halme ym. 2014, 17, 19.)

Yhteiskunnallinen eriarvoisuus tuottaa lisääntyvää köyhyyttä, työttömyyttä, sairastavuutta, syrjäytymistä sekä muita sosiaalisia eroja. Näiden seurauksena sosiaalityö kohtaa lisää ongelmia ja asiakasmäärät kasvavat. Sosiaalityön ollessa monelta osin altavastaajan asemassa, yhteiskunnallisella tasolla ideologista ilmapiiriä luotaessa, olisi kuitenkin tärkeä muistaa, että kuka tahansa voi päätyä tilanteeseen, jossa on avun tarpeessa. Yksilötasolla sekä sosiaalinen, että terveydellinen hyvinvointi on yhtä merkityksellistä. (Pohjola ym. 2019. 28–29.) On tärkeää muistaa, että huolen ilmaiseminen millään tavoin, ottamalla yhteyttä perhetyöhön tai lastensuojeluun ja tarjoamalla tukimuotoja tai apua perheelle, ei ole koskaan hyökkäys vanhemmuutta kohtaan, vaan huolenpitoa lapsesta ja tämän koko perheestä.

Sosiaalialan työntekijöillä on runsaasti annettavaa, kun he luottavat omiin kykyihinsä, persoonaansa ja työn tarkoitukseen sekä pystyvät luottamaan, että systeemi tukee heitä. Moniammatillinen yhteistyö, uusien roolien omaksuminen ja suuret odotukset ovat läsnä työssä päivittäin. Näillä ja rakentavalla yhteistyöllä perheiden kanssa, pystytään vaikuttamaan haavoittuvimmassa asemassa olevien ihmisten elämään. (Mainstone & Wonnacott 2014, 7.)

Yhteiskunnan eri tasoilla toimivana auttamisen instituutiona, sosiaalityön perustehtävänä on ihmisten tukeminen eri elämäntilanteissa. Sen peruspilareina voidaan pitää ihmisoikeuksia, oikeudenmukaisuutta, yhdenvertaisuutta sekä heikoimmassa asemassa olevien puolustamista. Muuttuva yhteiskunta ohjaa myös sosiaalityötä tarkistamaan periaatteitaan ja

lähtökohtiaan. Vaikka työtä on uudistettava yhteiskunnan muutosten mukana, on tärkeää säilyttää sosiaalityön tärkein ydin, näin suunta pidetään oikeana. (Pohjola ym. 2019. 26–27.) Kaikessa sosiaalityössä ja etenkin perhetyössä ydin arvona näkyy lähimmäisen auttaminen, välittäminen ja toisen ihmisen arvostaminen.

Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä varhaiskasvatukseen tietoa perhetyön hyödynnettävyydestä yhteistyötahona. Oppaaseen saatiin kerättyä kattavasti tietoa hyödynnettäväksi niin varhaiskasvatuksessa kuin perhetyössä. Tarkoituksena oli tuottaa opas yhteistyön tueksi. Opas tuotettiin digitaalisessa muodossa koko hyvinvointialueelle ja fyysisenä painoksena Alajärven perhetyölle, sekä Alajärven kaupungin varhaiskasvatukselle. Tämä opinnäytetyö oli ensimmäinen askel perhetyön ja varhaiskasvatuksen välisen yhteistyön vahvistamiseksi Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella. Yhteistyön jatkokehittämistä voidaan pohtia, kun nähdään tuloksia tämän oppaan käytöstä. Toivottava tulos on varhaiskasvatuksesta tulevien yhteydenottojen perhetyöhön lisääntyminen.

5.2 Eettiset näkökohdat ja luotettavuus

Sosionomina on osattava hyödyntää tutkimus- ja kokemustietoa sekä ennakoivaa ja innovatiivista ongelmienratkaisua, jotta kyetään kehittämään alaa, pitäen mielessä asiakasläh-töisyyden. On myös osattava toimia työyhteisöissä ja moniammatillisissa tiimeissä, kyeten tunnistamaan verkostojen tarjoamia mahdollisuuksia. Sosionomin rooli monitoimijaisessa verkostoyhteistyössä on toimia asiakkaan edun mukaisesti sosiaalialan asiantuntijana. On tunnettava alan keskeinen lainsäädäntö, jonka mukaan toimitaan. Lisäksi ymmärrys sosiaaliturvan toimintaperiaatteesta, sosiaali-, terveys- ja kasvatuspalveluista, niiden tuottajista ja järjestämisestä, sekä palveluohjauksesta on tarpeellista. (SOAMK 2023.)

Sosiaalialan ammatillisuus nojaa vahvasti ammattietiikkaan (Talentia 2022, 7). Etiikassa pyritään vastaamaan siihen mikä on oikein. Eettisellä keskustelulla selvitetään arvoja ja päämääriä. Päätöksenteon vaikuttimina ovat tiedon ja kokemuksen lisäksi eettinen harkinta ja ihmisen tunteet. (Etene 2011, 10.) Sekä Etene (2011, 5), että Talentian (2022, 7) eettisissä suosituksissa nostetaan ihmisarvo ja ihmisen kunnioittaminen keskiöön kaikessa sosiaalialan toiminnassa.

Opinnäytetyössä noudatettiin Arene ry:n (2020, 5–7, 11, 14) eettisiä suosituksia ja hyvää tieteellistä käytäntöä. Ensin tehtiin opinnäytetyönsuunnitelma, joka hyväksyttiin, tämän jälkeen haettiin tutkimusluvut Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueelta sekä Alajärven kaupungin varhaiskasvatukselta, joissa tuli selville muun muassa opinnäytetyön aihe ja aika-taulu. Yhteistyökumppanien esittelyyn pyydettiin luvat, lisäksi opinnäytetyössä olevien kuvien käyttöön haettiin luvat niiden alkuperäisiltä julkaisijoilta, Terveiden ja hyvinvoinnin

laitokselta (THL) ja Lapin hyvinvointialueelta (Lapha). Opinnäytetyöprosessin aikana ei kerätty henkilötietoja ja kaikki kerätyt salassa pidettävät materiaalit säilytettiin ja hävitettiin oikealla tavalla. Ennen arviointia ja julkaisua opinnäytetyöraportti kävi plagiaatintunnistuksessa, arvioitu julkaistu opinnäytetyö on julkinen asiakirja.

Osallistuminen tiedon keruuseen oli täysin vapaaehtoista ja kaikki tieto kerättiin täysin nimettömästi palautekuorten avulla. Kyselyn tuloksia käsitteli ainoastaan opinnäytetyön tekijä, eikä niitä esitetty missään vaiheessa kolmansille osapuolille. Tuloksia käytettiin hyödyksi oppaan laatimiseen, tueksi siihen millaisiin kysymyksiin oppaan tuli vastata ja millaista tietoa varhaiskasvatuksessa kaivattiin.

Hyvärinen, R. 2005. Millainen on toimiva potilasohje? Hyvä kieliasu varmistaa sanoman perillemenon. Duodecim. Viitattu 20.11.2024. Saatavissa

<https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo95167.pdf>

Ilmarinen, K., Vuorenmaa, M., Karvonen, S. & Lammi-Taskula, J. 2023. Tyydyttymätön palvelutarve lapsiperheitä tukevissa sosiaalipalveluissa. Sosiaalilääketieteellinen

Aikakauslehti, 60(1). Viitattu 31.3.2025. Saatavissa <https://doi.org/10.23990/sa.109129>

Kansallisen lapsistrategian parlamentaarinen komitea. 2021. Kansallinen lapsistrategia.

Komiteamietintö. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:8. Helsinki: Valtioneuvoston

julkaisuarkisto Valto. Viitattu 27.3.2025. Saatavissa

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162864/VN_2021_8.pdf;jsessionid=7670B039D9F0A342ED22A0800ED88DC2?sequence=4

Karila, K. 2016. Vaikuttava varhaiskasvatus. Tilannekatsaus toukokuu 2016. Raportit ja selvitykset 2016:6. Opetushallitus. Viitattu 2.4.2025. Saatavissa

<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/vaikuttava-varhaiskasvatus>

Lapha.fi. Perhekeskukset. Lapin hyvinvointialue. Viitattu 30.3.2025. Saatavissa

https://lapha.fi/perhekeskukset?fbclid=IwY2xjawJWWeJleHRuA2FbQIxMAABHdEZ6DYI_s5pAyER3tESEs01Nt0ERn-AYgcwSAR7gr8IKIE7tZNdseSt-A_aem_IDs5zhQw8EboMg_jgoxRng

Mahkonen, S. 2003. Lastensuojeluilmoitus. Edita Publishing Oy.

Mainstone, F. & Wonnacott, J. 2014. Mastering whole family assessment in social work.

Balancing the needs of children, adults and their families. Lontoo: Jessica Kingsley

Publishers. Viitattu 1.4.2025. Saatavissa

https://lut.primo.exlibrisgroup.com/discovery/fulldisplay?docid=cdi_askewsholts_vlebooks_9780857004840&context=PC&vid=358FIN_LUT:LAB&lang=fi&search_scope=LAB_CAM_PUS_CDI&adaptor=Primo%20Central&tab=Everything&query=any,contains,perhety%C3%B6&sortby=rank&facet=rtype,exclude,amkopinnaytetyo&facet=searchcreationdate,include,2014%7C,%7C2024&facet=tlevel,include,online_resources&offset=0

Opetushallitus. 2023. Tietoa varhaiskasvatuksesta monialaisen yhteistyön tueksi. Viitattu

1.4.2025. Saatavissa [https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tietoa-](https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tietoa-varhaiskasvatuksesta-monialaisen-yhteistyon-tueksi)

[varhaiskasvatuksesta-monialaisen-yhteistyon-tueksi](https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tietoa-varhaiskasvatuksesta-monialaisen-yhteistyon-tueksi)

Opetushallitus. 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Määräykset ja ohjeet

2022:2a. Viitattu 14.4.2025. Saatavissa [https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-](https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2022)

[julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2022](https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2022)

- Oulasmaa, M. & Riihonen, R. 2013. Ammattikasvattajan kielletyt tunteet. Väestöliitto. VL-Markkinointi Oy.
- Pitkänen, S., Ranta, T., Mäkkylä, K., Aro, R., Aro, N., Kortelainen, J., Koski, N. & Stenvall, J. 2024. Lasten ja perheiden sosiaalipalvelut. Varhaisen tuen tilannekuva ja kehittämistarpeet. Valtioneuvostonselvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2024:15. Helsinki: Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto. Viitattu 26.3.2025. Saatavissa https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165618/VNTEAS_2024_15.pdf;jsessionid=7F127A4C091D2A76D579ADF400CE785C?sequence=1
- Pohjola, A., Kemppainen, T., Niskala, A. & Peronius, N. 2019. Yhteiskunnallisen asemansa ottava sosiaalityö. Vastapaino. Tampere.
- Pulkkinen, L. 2022. Lapsen hyvinvointi alkaa kodista. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Raitakari, S., Räsänen, J-M., Kostiainen, T. & Juhila, K. 2019. Integroiva työtapa muotoutuvassa perhekeskus-kontekstissa. Kriittisten tekijöiden tarkastelua. Tampereen yliopisto. Viitattu 17.11.2024. Saatavissa <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/105437/978-952-03-1020-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 15.11.2024. Saatavissa <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/821112/isbn9789522163738.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T. & Kinon, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 16.11.2024. Saatavissa <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/817817/isbn9789522166494.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Sippola, H-L. & Uusitalo, E. 2024. Lapsella on oikeus erityiseen suojeluun – varhaiskasvattajilla on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus. Valvira. Viitattu 2.4.2025. Saatavissa <https://valvira.fi/-/lapsella-on-oikeus-erityiseen-suojeluun-varhaiskasvattajilla-on-velvollisuus-tehda-lastensuojeluilmoitus>
- SOAMK. 2023. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. Viitattu 17.3.2025. Saatavissa <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/wp->

<content/uploads/2023/04/SOSIAALIALAN-AMMATTIKORKEAKOULUTUKSEN-KOMPETENSSIT-2023.pdf>

Talentia. 2022. Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Viitattu 18.11.2024. Saatavissa <https://talentia.lukusali.fi/#/reader/4fb08bf6-d9e1-11ed-bdad-00155d64030a>

Talentia. Varhaiskasvatuksen sosionomi. Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuva. Viitattu 15.4.2025. Saatavissa <https://www.talentia.fi/nain-vaikutamme/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatuksen-sosionomin-tehtavakuva/>

THL. 2023. Lapset, nuoret ja perheet. Sote-palvelut. Perhetyö Viitattu 14.11.2024. Saatavissa <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>

THL. 2024a. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 17.11.2024. Saatavissa <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja>

THL. 2024b. Lapset, nuoret ja perheet. Sote-palvelut. Perhekeskus.27.3.2025. Saatavissa <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/perhekeskus>

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampereen yliopisto. Viitattu 16.11.2024. Saatavissa https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100802/Toikko_Rantanen_Tutkimuksellinen_kehittamistoiminta.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Varhaiskasvatuslaki. 540/2018. Finlex. Viitattu 14.4.2025. Saatavissa <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2018/540>

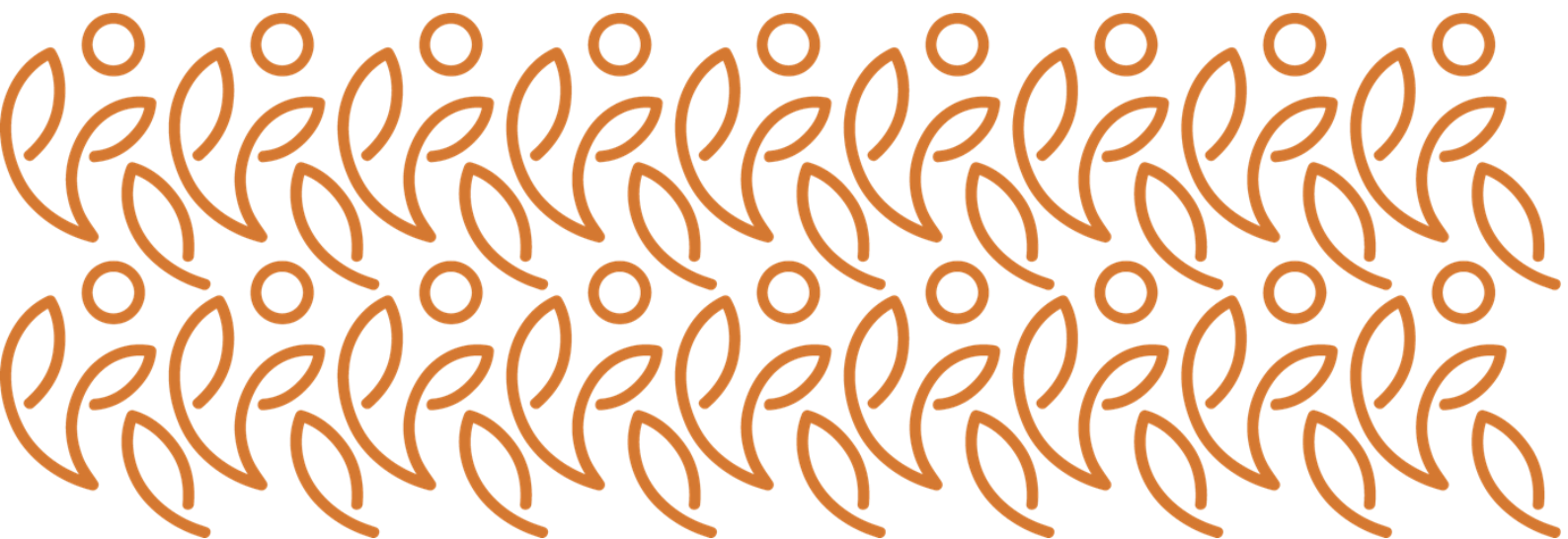
Vilkkä, H. 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Liite 1. Opas

Perhetyön ja varhaiskasvatuksen yhteistyö

Opas työskentelyn tueksi Etelä-Pohjanmaan
hyvinvointialueella

Pirjo Pohjoispää

Sisällys

1	Esipuhe	3
2	Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue	5
2.1	Perheiden palvelut	5
2.2	Perhekeskus	6
3	Perhetyön kynnyksettömät palvelut.....	9
3.1	Varhaisen tuen perhetyö	9
3.2	Lapsiperheiden kotipalvelu	10
4	Varhaiskasvatuksen vahvuudet	10
4.1	Tuen tarpeen tunnistaminen	10
4.2	Puheeksi ottaminen	13
4.3	lastensuojeluilmoitus	14
5	Lopuksi.....	17
5.1	Loppusanat	17
5.2	Yhteenveto	19
5.3	Liitteet	20

Esipuhe

Käsissäsi on Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen uusi perhetyön ja varhaiskasvatuksen yhteistyöhön suunnattu opas. Oppaassa on esitelty lyhyesti Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen perhekeskustoimintamallia sekä perheiden palveluita, joista tarkemmin on keskitytty avaamaan perhetyön kynnyksettä palveluita. Varhaiskasvatuksen osalta on keskitytty avaamaan tuen tarpeen tunnistamista ja puheeksi ottoa, sekä lisäksi syvennytty lastensuojeluilmoitukseen. Oppaan avulla on pyritty vahvistamaan ja madaltamaan kynnystä perhetyön ja varhaiskasvatuksen väliselle yhteistyölle, sekä vastaamaan kentältä nousseisiin kysymyksiin.

Varhaiskasvatuksen ja perhetyön yhteistyönmuotona voi olla konsultaatio ja tarvittaessa perhetyö myös jalkautuu varhaiskasvatukseen. Konsultaatiossa pyritään lisäämään resursseja, tietoa ja osaamista parhaan ratkaisun löytymiseksi. Jalkautuessa perhetyö tuo oman ammattitaitonsa, sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisten, että asiakkaiden hyödynnettäväksi, kuitenkin osallistumatta varsinaisesti varhaiskasvatuksen tehtäviin. (Raitakari ym. 2019, 38.)

Perhetyön toimintamuotoja on monia ja asiakkuus voi alkaa monista paikoista, kuten varhaiskasvatuksesta (Ilmarinen ym. 2023, 40). Perhe voi ohjautua asiakkaaksi omasta aloitteestaan tai neuvolasta, perheneuvolasta, varhaiskasvatuksesta tai koulusta ohjattuna. Tässä kohdin sovitaan työskentelyn raamit ja tavoite. (Pitkänen ym. 2024, 75–76.) Perhetyössä työtä tehdään osallistamalla ja systeemistä työtettä hyödyntäen. Työskentelyn tarpeet ja tavoitteet määritellään aina perheen kanssa yhdessä. Perhetyötä hyödynnetään tukimuotona sekä sosiaalihuollossa, että lastensuojelussa. (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue.)

Perhetyössä on kyse sosiaalihuolto- tai lastensuojelulakien mukaisesta maksuttomasta palvelusta, joka voidaan

myöntää lapselle, kun on tehty palvelutarpeen arvio (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue). Perhetyön saamiseksi ei tarvitse olla lastensuojelun asiakas, vaan varhaisella tuella voidaan jopa ennaltaehkäistä pahempia ongelmia ja lastensuojeluun päätymistä (THL 2023). Pyrkimys onkin tarjota perhettä tukevaa palvelua tarpeeksi varhaisessa vaiheessa ennen ongelmien syventymistä. Palvelut pyritään kohdentamaan hyvinvoinnin tukemiseen ja ongelmien ehkäisemiseen, korjaavien toimien välttämiseksi. (Ilmarinen ym. 2023, 39–40.)

Perhetyö ja lapsiperheiden kotipalvelu ovat olennaisimmat matalan kynnyksen sosiaalipalvelut lapsiperheiden tukemiseen. Perhetyön tavoite on vanhempien jaksamisen ja vanhemmuuden tukemisessa, sekä perheen vuorovaikutustaitojen parantamisessa. (Ilmarinen ym. 2023, 39–40.) Perhetyö vahvistaa lapsia ja nuoria kehityksen vaiheissa, tukee ja vahvistaa vanhemmuutta, sekä vahvistaa perheen sisäisiä vuorovaikutuksen ja arjenhallinnan taitoja erityisen tuen avulla ja osallistavalla työotteella. (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue.)

Perhetyö on myös ennaltaehkäisevää tukea kaikenikäisten lasten perheille. Kokonaisvaltainen, suunnitelmallinen ja pitkäjänteinen perheen tukeminen on perhetyön tavoite. Työskentelyllä pyritään tunnistamaan ja vahvistamaan perheen voimavaroja ja vahvuuksia. (THL 2023.)

Lastensuojelussa tarjotaan tehostettua perhetyötä, joka on intensiivisempää ja ajoittuu usein kriisitilanteeseen (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue). Tehostetun perhetyön pyrkimyksenä voidaan myös pitää huolien ja haasteiden hälvenemisen myötä lastensuojeluasiakkuuden purkamista.

Kaikessa perhetyön työskentelyssä pyritään avoimeen, luottamukselliseen ja arvostavaan asiakassuhteeseen. Dialogisuus korostuu työskentelyssä, työotteena ratkaisukeskeisyys ja työmenetelmänä keskustelu ovat tärkeimmät perhetyössä. Työntekijät ovat velvollisia tekemään lastensuojeluilmoituksen saadessaan tietoa

lastensuojelua tarvitsevasta lapsesta tai nuoresta. (THL 2023.)

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue

Perheiden palvelut

Lapsi ja perhepalvelut ja niiden kehittäminen ovat puhuttaneet jo pitkään niin Suomessa kuin kansainvälisesti. Lasten kasvun tukeminen Suomessa on vahvaa kautta linjan, neuvolasta ja varhaiskasvatuksesta, kouluun ja terveydenhuoltoon. Samalla tunnistetaan kuitenkin lapsiperhearjen vaativuus, tukiverkoston heikkous tai jopa puuttuminen. Haastavina tekijöinä tunnistetaan myös vanhempien ongelmat parisuhteessa, taloudelliset vaikeudet, ongelmat päihteiden ja mielenterveyden kanssa. Haasteita tunnistetaan yhä myös ennaltaehkäisevien palveluiden saatavuudessa, riittävydessä ja etenkin oikein kohdentumisessa. (Raitakari ym. 2019, 5–6.)

Lapsiperheissä haasteita voikin olla monenlaisia kuten uupumista, kasvatuskysymyksiä, päihteiden käyttöä, mielenterveyden ongelmia, perheväkivaltaa, koulunkäynnin haasteita ja monia muita. Lapsi ja perhepalveluiden tarkoitus on tukea perhettä ja lapsen hyvää kasvua ja kehitystä. (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue.)

Palvelujärjestelmän tavoitteena on tukea lasten hyvää elämää. Koulutetun ja osaavan henkilöstön avulla pyritään johdonmukaisesti turvaamaan lasten oikeuksia ja hyvinvointia. Lapsi ja perhelähtöisen palvelujärjestelmän kautta pyritään riittävän varhaiseen tukeen, jolla voidaan parantaa pitkäjänteisesti perheen arkea ja elämänlaatua, sekä parhaimmissa tapauksissa ehkäistä raskaampien palveluiden tarvetta. (Kansallisen lapsistrategian parlamentaarinen komitea 2021. 23–24.)

Lapsiperhesosiaalityön palvelut tulevat sosiaalihuollon asiakkuuden perusteella, palvelutarpeen arvioinnin kautta. Asiakkuuteen voi ohjautua itse tai yhteistyötahojen kautta. Asiakas on lapsi, mutta työskentelyssä huomioidaan koko

perhe. Palveluita voi olla sosiaalityöntekijän ohjaus ja neuvonta, sosiaaliohjaus, tukihenkilö tai tukiperhe, lapsen harrastustoiminnan tukeminen, sekä perhetyön palvelut. Palvelut perustuvat vapaaehtoisuuteen. (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue.)

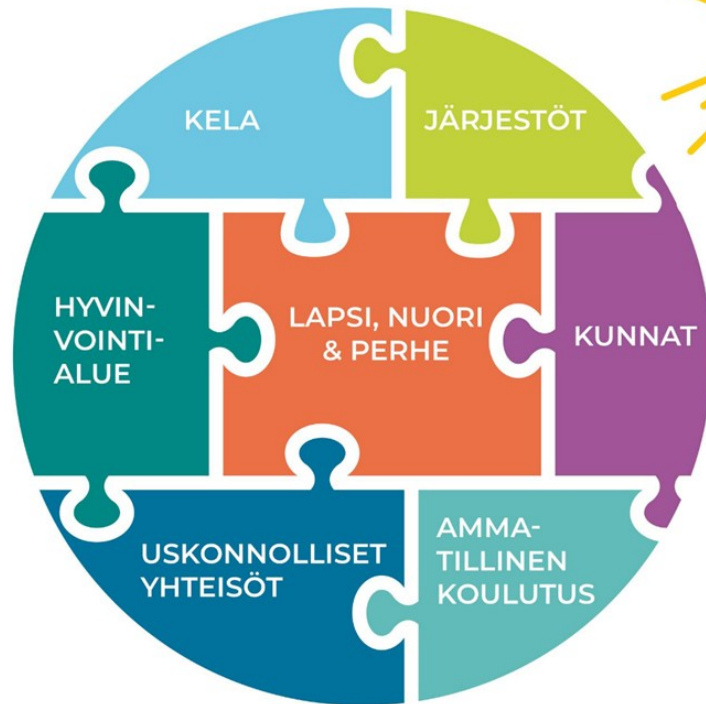
Perhe, jonka katsotaan tarvitsevan kattavampaa arvioimista tai hyötyvän monialaisesta yhteistyöstä, ohjataan palvelutarpeen arviointiin, jonka aikana jo voidaan tarjota tukea kotiin. Lapsiperheiden kotipalvelu tai perhetyön kotikäynnit voidaan tällöin tuottaa osana sosiaalityön toteuttamaa palvelutarpeen arviointia. Näin perhettä voidaan tukea konkreettisesti auttaen ja ohjauksellisilla menetelmillä, näin saadaan samalla myös lisää tietoa jo palvelutarpeen arvioinnin aikana. Osa perheistä saa tarvitsemansa avun jo tämän vahvan aloituksen aikana. (Pitkänen ym. 2024. 75–76.)

Perhekeskus

Perhekeskus on palveluverkosto (kuvio 1), johon on kerätty yhteen lasten, nuorten ja perheiden palveluita, julkiselta puolelta, yksityiseltä puolelta, sekä kolmannen sektorin toimijoilta. Palvelukokonaisuuden tarkoitus on hyvinvoinnin, kasvun ja kehityksen edistäminen. (THL 2024b.)

Palveluverkoston tarkoituksena on tukea perheen, lapsien ja nuorien hyvinvointia. Perhekeskus sisältää palveluita kuten asiakasohjaus, puhe- ja fysioterapia, neuvolapalvelut, sosiaalityö ja -ohjaus, perhetyö sekä perheoikeudelliset palvelut. (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue.)

Perhekeskus tehdään yhdessä

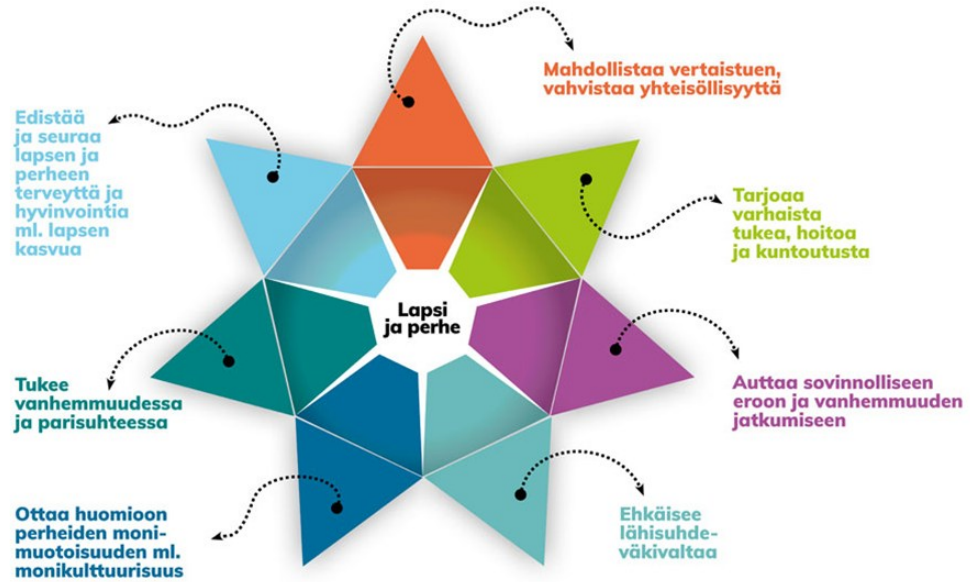
Kuvio 1. Perhekeskus palveluverkosto (Lapha.fi)

Perhekeskus kokoaa yhden kokonaisuuden lasten ja perheiden sosiaali-, terveys- ja varhaiskasvatuspalveluista ja kolmannen sektorin tuki- ja vapaa-ajantoiminnasta. Vaikka pääpainotus on matalalla kynnyksellä tehtävässä ennaltaehkäisevässä työssä, mahdollistaa perhekeskus myös vaativamman matalan kynnyksen asiantuntijatyön.

(Raitakari ym. 2019, 25–26.)

Perhekeskus on toimintamalli, joka integroi lapsi ja perhepalveluita yhdeksi kokonaisuudeksi. Monialainen yhteistyö on vahvaa ja pyrkimys on yhä varhaisemmassa tuessa ja hyvinvoinnin vahvistamisessa. (Raitakari ym. 2019, 41.) Perhekeskustoimintamalli, johon perhekeskus pohjaa, sisältää sen tehtävät (kuvio 2). Tehtävät ovat toimijoilla samat, mutta painottuminen eroaa palveluiden ja ammattilaisten kesken. Ydintehtävänä on lasten, nuorten,

vanhempien ja perheiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. (THL 2024b.)

Kuvio 2. Perhekeskuksen tehtävät (THL 2024b)

Perhekeskuksen palvelukokonaisuuteen kuuluvat:

- lasten, nuorten ja perheiden sosiaali- ja terveyspalvelut, sisältäen opiskeluhoitopalvelut
- erityis- ja vaativan tason palvelut
- sivistystoimi, sekä kuntien muut palvelut
- varhaiskasvatuspalvelut, esi- ja perusopetus, toisen asteen koulutus ja muu sivistystoimi
- nuoriso-, liikunta- ja kulttuuripalvelut
- kuntien terveyttä ja hyvinvointia edistävä toiminta
- järjestöjen ja seurakuntien toiminta ja palvelut
- Kelan etuudet
- avoin kohtaamisaikatoiminta lapsille, nuorille ja perheille
- sähköiset palvelut. (THL 2024b.)

Perhetyön kynnyksettömät palvelut

Varhaisen tuen perhetyö

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella varhaisen tuen perhetyöhön ei tarvita palvelutarpeen arviointia, vaan työskentelyn aloituspalaveri, jossa perhe voi kertoa avoimesti tilanteestaan ja tuen tarpeestaan. Palaverissa mukana voi olla palvelun piiriin ohjannut taho, jolloin pystytään hyödyntämään perheen kanssa jo mahdollisesti tehtyä työskentelyä. (Pitkänen ym. 2024. 75–76.)

Varhaisen tuen perhetyö on yhdistelmä käytännön apua ja psykososiaalista tukea, jonka keskiössä on aina lapsen etu. Työtä tehdään perheiden kotona, keskustelemalla ja tukemalla arkea. Varhaisen tuen perhetyön saamiseksi ei tarvitse olla asiakkuutta lastensuojelussa, se on sosiaalihuoltolain mukaista palvelua. Perhetyön työskentelyllä pyritään tukemaan perheiden hyvinvointia, vahvuuksia ja voimavaroja. Perhetyön varhainen tuki voidaan nähdä myös ehkäisevänä tai korjaavana työnä, jota voidaan tehdä myös varhaiskasvatuksen yhteydessä. Sosiaalihuoltolain mukainen varhaisen tuen perhetyö voi olla laaja-alaista ja matalan kynnyksen toimintaa, joka voidaankin nähdä ehkäisevinä toimina lastensuojelun tarpeelle. (THL 2024 a.)

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella varhaisen tuen perhetyötä tehdään lapsiperheissä, joiden voimavarat ovat riittävät vastaanottamaan ja tätä kautta hyötyvät lyhyenkeston ohjauksesta. Työskentelyn tärkeimpänä menetelmänä käytetään keskustelua, lisäksi voidaan hyödyntää verkostotyöskentelyä ja vertaisryhmätoimintaa. Palvelu on kestoltaan yhdestä viiteen käyntiä. Palvelua voi saada täyttämällä sähköisen hakulomakkeen Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen verkkosivuilla, pyytämällä oman alueen vastaavalta perheohjaajalta, tai keneltä tahansa oman alueen perhekeskuksen toimijalta, joka tällöin

välittää pyynnön eteenpäin. (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue.)

Lapsiperheiden kotipalvelu

Lapsiperheiden kotipalvelu on osa perhetyötä. Kotipalvelussa opastetaan kodin- sekä lastenhoidossa ja pyritään näin vahvistamaan taitoa arjen hallinnassa, tukemaan vanhemmuutta ja arjessa selviytymistä, sekä vahvistamaan voimavaroja. Painopiste on vanhemman toimintakyvyn ja perheen arjen ylläpidossa. (THL 2023.) Lapsiperheiden kotipalvelu on lähinnä konkreettista apua perheelle, kuten kotityöt, lastenhoito ja apu asioinneissa (Ilmarinen ym. 2023, 40).

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue linjaa, että lapsiperheiden kotipalvelun keskeisimpänä tavoitteena on perheiden omien voimavarojen vahvistaminen tarjoamalla konkreettista tukea arjen haasteissa. Palvelua voi saada pyytämällä oman alueen vastaavalta perheohjaajalta, tai täyttämällä sähköisen hakulomakkeen Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen verkkosivuilla. (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue.) Kotipalvelu voi olla tilapäistä tai säännöllistä, siitä veloitetaan joko tunti- tai kuukausimaksu perheen tulojen perusteella, palvelu voidaan myöntää myös maksuttomana taloudellisen tilanteen perusteella. Kotipalvelu voidaan nähdä ehkäisevänä palveluna lastensuojelun tarpeelle. (THL 2023.)

Varhaiskasvatuksen vahvuudet

Tuen tarpeen tunnistaminen

Suomen vahvuutena voidaan nähdä laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja koulutuksen tarjoaminen, jotka toimivat lasten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäjänä ja turvaavat lapsen oikeuden oppimiseen. Laadukkaan varhaiskasvatuksen hyöty lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen osalta on pitkäkestoista ja vaikuttaa myös

myöhempään oppimiseen sekä pienentää osaltaan syrjäytymisriskiä. (Kansallisen lapsistrategian parlamentaarinen komitea 2021. 25.)

Varhaiskasvatus on jokaisen lapsen yksilöllisen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin perusta. Päivittäisten toimien rytmittäminen ja selkeä päiväjärjestys tukee jokaista lasta. Varhaiskasvatuksen pyrkimys on lapsen myönteisen minäkuvan kehittyminen, sekä kokemus itsestä hyväksyttynä ja osana ryhmää. Jokaista lasta kannustetaan ja heille tarjotaan onnistumisen kokemuksia. (Opetushallitus 2022, 58, 61.)

Jokaisella lapsella on oikeus osallistua varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuspalveluiden ulkopuolelle jäävien lasten kohdalla on riskinä, ettei mahdollisia tuen tarpeita tunnisteta riittävän varhaisessa vaiheessa. Varhaiskasvatuksen hyvä kasvatusyhteistyö vanhempien kanssa hyödyttää lasta. Laadukkaalla varhaiskasvatuksella on positiivisia vaikutuksia lapsen kasvulle ja kehitykselle. (Karila 2016, 41–43.)

Varhaiskasvatuksessa on lapsia erilaisista perheistä ja vaihtelevista elämäntilanteista. Yhden perhe saattaa olla hajoamassa, toisen perhe hyvinkin vakaa. Voi olla suuria huolia kuten sairauksia, taloudellisia haasteista tai iloja kuten uusi vauva, joka sekin haastaa perhettä tavallaan. Useimmiten lapset puhuvat näistä kodin asioista myös varhaiskasvatuksessa ollessaan. Lisäksi lapsen käyttäytyminen aikuisten ja ryhmänsä kanssa voi kertoa lapsen arjesta. Erilaiset tapahtumat lapsen elämässä kulkeutuvat mukaan varhaiskasvatukseen, joten on oleellista, että työntekijä tuntee lapsen kyllin hyvin tunnistaakseen oleelliset asiat ja tiedonmurut lapsen olemuksesta kunakin päivänä. Tämän mahdollistumiseen vaikuttaa oleellisesti myös lapsiryhmän koko. (Oulasmaa & Riihonen 2013, 6, 21.)

Varhaiskasvatus on lapsen toimijuuden ja osallisuuden toteutumisen kannalta keskeinen arjen ympäristö, jossa huomioidaan lapsen elämäntilanne ja tarpeet yksilöllisesti.

Monialaisella yhteistyöllä pystytään tukemaan lapsen kehittymistä ja oppimista, sekä koko perheen hyvinvointia. Oppimisen ja hyvinvoinnin välinen suhde on toisiaan tukeva ja edistävää. (Kansallisen lapsistrategian parlamentaarinen komitea 2021. 25.)

Varhaiskasvatuksen rooli lasten oikeuksien toteuttajana on merkittävä. Laadukkaassa varhaiskasvatuksessa edistetään lasten etua, osallisuutta ja yhdenvertaisuutta, tuetaan lasten kehitystä ja kokonaisvaltaista hyvinvointia, oppimista ja kouluvalmiuksia. Lapsen tukemisen lisäksi tuen tulisi ulottua myös vanhempiin ja koko perheeseen. (Heinonen ym. 2016, 148–149.) Lasten ja nuorten kanssa ongelmiin on syytä tarttua ajoissa silloin, kun tukimuotoja ja vaihtoehtoja on vielä tarjolla (Eriksson & Arnkil 2024, 3).

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on oikeus tarvitsemaansa tukeen. Tuen tarpeen arviointi tulee tehdä ja tuki järjestää viivytyksettä. Tuen järjestämisen lähtökohta on lapsen vahvuudet, lisäksi kartoitetaan oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin tarpeet. Tuen muoto voi olla yleinen, tehostettu tai erityinen, yksilöllisen tarpeen mukaan. Näin pyritään ehkäisemään ongelmien kasvamista ja voidaan edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Tarvittu tuki ja toimenpiteet kirjataan lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. (Opetushallitus 2022, 17, 58.)

On jokaisen lapsen oikeus saada tarpeidensa mukaista tukea oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin varhaiskasvatuksessa. Oikea-aikaisesti ja tarpeiden mukaisesti kohdennetulla tuella pystytään ehkäisemään ongelmien kasvamista ja monimuotoutumista. Yksilöllisellä tuella vahvistetaan lapsen hyväksytyksi tulemisen kokemusta niin omana itsenä kuin ryhmän jäsenenä. Esitys lapsen tuen tarpeesta voi tulla varhaiskasvatuksen henkilöstöltä, huoltajilta, sosiaali- tai terveydenhuollon asiantuntijoilta. Tuen tarve arvioidaan, suunnitellaan ja kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Lääketieteellinen diagnoosi tai muu lausunto ei ole tarpeen

tuen saamiseksi, vaan tuen tarpeen tunnistaminen on riittävä. Kokonaisvaltaisen tuen toteutumiseksi käytetään monialaista yhteistyötä. (Opetushallitus 2023.)

Lähtökohtaisesti tukitoimet toteutetaan lapsen omassa ryhmässä, lapsi voi kuitenkin osallistua pien- tai erityisryhmään, mikäli se on lapsen tuen tarpeiden mukaista. Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa tuen vaikuttavuuden ja riittävyyden johdonmukaisuudesta, käytännön toteutumisesta, toimintatavoista, arvioinnista ja seurannasta. Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää huoltajien kanssa tehtävän ja monialaisen yhteistyön osalta rakenteista, vastuista ja toimintatavoista, sekä tuen järjestämisen työnjaosta. (Opetushallitus 2022, 58–59.)

Puheeksi ottaminen

Kasvattajat eivät aina ja koko ajan miellä tehtävänsä ihanaksi, niin vanhemmat kuin ammattilaisetkin voivat välillä kokea harmia, huolta, pettymystä, kiirettä ja surua. He kuitenkin näkevät, että lapsi on kasvatuksen keskiössä, ja voivat kokea omat negatiiviset tunteensa vääriksi, näin hankaluuksien ja huolten osalta helposti vaietaan. Vaikeneminen ei kuitenkaan ole kenenkään etu. (Oulasmaa & Riihonen 2013, 6.) Huolen herätessä ei tarvitse olla absoluuttisen oikeassa tai tietää tarkalleen mikä ongelma on, olennaista on ilmaista huoli ja kutsua vanhempi yhteistyöhön lapsen tukemiseksi. Näin osoitamme myös vanhemmalle, että hänen lapsestaan välitetään. Heränneelle huolelle voi olla monia syitä, joskus huoli saattaa osoittautua jopa turhaksi ja joskus syy saattaa olla hankalassa elämäntilanteessa, joka haastaa vanhemmuuden taitoja ja johon tätä kautta saatetaankin löytää apua ja tukea. (Eriksson & Arnkil 2024, 11.)

Mikäli lapsen asioissa herää huoli on se hyvä ottaa puheeksi jo varhaisessa vaiheessa (THL 2024a). Kun henkilöstö havaitsee haasteita lapsen kehityksessä tai oppimisessa, tai herää huolta lapsen hyvinvoinnista, otetaan huoltajaan yhteyttä viipymättä. Lapsen kohdistuvien asioiden ja

tietojen käsittelemisestä, saamisesta, luovuttamisesta ja salassapidosta kerrotaan huoltajille. (Opetushallitus 2022, 59–60.) Huolten puheeksi ottaminen liittyy olennaisesti kunnioittavaan varhaiseen puuttumiseen. Tässä vaiheessa ennakoidaan asioiden huononevan ilman muutosta. Omaan huoleen tarttuminen on keskeistä, tällöin ammattilainen ottaakin puheeksi huolen, joka on hänen, eikä perheen tai lapsen ongelmaa, näin hän pystyy pyytämään huoltajaa yhteistyöhön huolen hälventämiseksi. (Eriksson & Arnkil 2024, 7.) Valmiiksi luotu luottamuksellinen ilmapiiri kasvatusyhteistyössä mahdollistaa sujuvan yhteistyön myös haastavissa tilanteissa, kun huoli on herännyt lapsen hyvinvoinnista ja helpottaa puheeksi ottamista (Opetushallitus 2022, 38).

Erikssonin & Arnkilin (2024, 8) mukaan, puheeksi oton esteenä saattaa olla, että pelätään huoltajan suuttuvan tai odotetaan, että joku toinen puhuu huoltajalle.

Varhaiskasvatuksen tehtäviin kuitenkin kuuluu myös vanhempien tukeminen (Oulasmaa & Riihonen 2013, 21). On lisäksi myös hyvä muistaa, että lähtökohtaisesti jokainen vanhempi tahtoo lapsensa parasta. Kunnioittavan, arvostavan ja tasavertaisen kohtaamisen kautta asiaa pystyy lähestymään, kun tunnistaa haasteiden lisäksi perheestä löytyvät positiiviset piirteet. Hyvän näkemisellä pystytään luomaan toiveikas ja kannustava ilmapiiri keskustelulle ja vanhemman on helpompi uskoa tilanteen vielä paranevan. Vanhemman voi helpommin saada toimimaan yhdessä löytämällä tämän ja lapsen vahvuudet, tätä kautta löytyvät helpommin myös oikeat tukitoimet joihin vanhempikin pystyy sitoutumaan. (Eriksson & Arnkil 2024, 8–11.)

lastensuojeluilmoitus

Suomessa on useita tahoja, joiden työntekijä on velvoitettu tekemään lastensuojeluilmoituksen, mikäli heidän tehtävissään on lapsesta tullut ilmi sellaista tietoa, jonka perusteella tämän mahdollinen lastensuojelun tarve olisi

syytä selvittää. Ilmoitus tulee tällöin tehdä viipymättä, eikä vaitiolovelvollisuus ole ilmoituksen teolle este, vaan ilmoitus tulee tehdä aina kun lapsen tilanne näin vaatii. Tämä ilmoitusvelvoite on myös sijaisilla. Mikäli arvelee lapsen olevan lastensuojelun tarpeessa, on ilmoitus tehtävä itse viipymättä, eikä ilmoituksen tekoa saa siirtää muille organisaation jäsenille, kuten esimiehelle. (THL 2024a.) Ilmoituksen tekemiseen voi pyytää tukea ja neuvoa kollegalta tai esimieheltä, mutta asiaa ei voi jättää itse hoitamatta, eikä sitä tule viivyttää.

Suosituksena salassapidon ja ilmoitusvelvollisuuden suhteen katsotaan ilmoitusvelvollisuuden menevän vaitiolovelvollisuuden edelle. Täytyykin muistaa, että ensisijaisesti pyritään suojelemaan lasta, ei vanhempaa tai omaa ammatillista selustaa. Mikäli mahdollista, luottamuksellisuuden ja yhteistyön jatkumisen vuoksi olisi hyvä keskustella vanhemman tai vanhempien kanssa lastensuojeluilmoituksen tekemisestä. Jossain tapauksissa se voidaan laatia myös yhteistyössä. Vanhempien kielteinen suhtautuminen ilmoituksen tekoon tai sen kieltäminen ei kuitenkaan kumoa ilmoitusvelvollisuutta. (Mahkonen 2003, 139, 156–157.)

Työntekijän velvollisuus tehdä tarvittaessa lastensuojeluilmoitus on myös hyvä puhua auki. Mikäli ilmoitukseen on aihetta, olisi hyväksi puhua siitä ja sen syistä lapsen ja huoltajan kanssa etukäteen, tarjoten näin myös mahdollisuutta ilmoituksen tekoon yhdessä, kuitenkin ilmoitusta turhaan viivyttämättä. Poikkeuksena kuitenkin tilanteet, joissa epäillään pahoinpitelyä tai hyväksikäyttöä, tällöin ilmoitus tehdään aina ilman puheeksi ottoa suoraan lastensuojeluun. (THL 2024a.)

Lastensuojeluilmoitus tulee tehdä, kun epäilee lastensuojelun tarpeen selvittämisen olevan aiheellista. Syitä on lukuisia erilaisia kuten: lapsen tarpeita on laiminlyöty, lapsen heitteillejätto, lapseen kohdistunut väkivalta tai sen uhka, lapsen hoidossa tai huolenpidossa on puutteita tai arjen tukiverkoston puuttuminen on vaaraksi lapsen

hyvinvoinnille. Huoltajan itsensä hoitamattomuus, jaksamattomuus, päihde- tai mielenterveysongelmat tai lapsen itsetuhoisuus ja mielenterveysongelmat. Vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen vakavat ongelmat, lapsen ikätasoon nähden suhteeton vastuu arjessa tai heikko taloudellinen tilanne, joka vaarantaa lapsen huolenpidon tai kehityksen. (THL 2024a.)

Lastensuojeluilmoituksen teko tulisi olla organisaatiossa matalalla kynnyksellä. Epävarmassa tilanteessa voi aina konsultoida sosiaalityöntekijää tai perhetyöntekijää lapsen henkilöllisyyttä paljastamatta. Ilmoitusvelvollisuus täyttyy myös, jos sosiaalihuoltoon otetaan yhteys yhdessä lapsen tai tämän huoltajan kanssa. Ilmoitusvelvollisena ei ilmoitusta ole mahdollista tehdä nimettömänä, vaan sekä lapsi, että huoltaja ovat oikeutettuja tietämään ilmoituksen tekijän, siinä määrin, kun se ei vaaranna lapsen etua tai ilmoittajan turvallisuutta. (THL 2024a.)

Tärkeää on, että ilmoitus tehdään viipymättä. On sosiaalihuollon tehtävä arvioida ilmoituksen perusteella toimenpiteiden kiireellisyys. Tee ilmoitus, vaikka uskoisit jonkun jo tehneen lastensuojeluilmoituksen. Ilmoitus on myös tehtävä, vaikka tietäisi perheen jo olevan lastensuojelun asiakkuudessa. Jokainen ilmoitus auttaa ammattilaisia näkemään tilanteen kokonaiskuvaa paremmin. (THL 2024a.) Mahdollisimman tarkka kuvailu tapahtumista helpottaa asian jatkokäsittelyä.

Mikäli varhaiskasvatuksen henkilöstöön kuuluva on tehtävässään saanut tietää lapsesta, jonka lastensuojelun tarve tulisi mahdollisesti selvittää, on hän salassapitovelvollisuudesta huolimatta velvollinen tekemään lastensuojeluilmoituksen. Ilmoitusvelvollisuuden täyttävät myös tehtävässä saadut tiedot, jotka liittyvät varhaiskasvatuksen ulkopuolisiin tapahtumiin. Rikosepäilyissä ilmoitus tehdään lastensuojelun lisäksi myös poliisille. Ilmoituksen tekee se henkilö, joka tiedon tai huolen on havainnut, mutta tilanteen mukaan asiasta voi olla hyvä keskustella myös esihenkilön ja työtiimin kanssa, ilmoitus

voidaan laatia myös yhdessä, kuitenkin vastuuta siirtämättä. (Sippola & Uusitalo 2024.)

Varhaiskasvatuksessa olisi hyvä olla selkeät ja asianmukaiset toimintakäytänteet lastensuojeluilmoituksen tekemisestä. Henkilöstön on oltava tietoisia käytänteistä ja toimittava sen mukaisesti, myös sijaiset tulee perehdyttää asiasta. Ei saa tulla tilannetta, jossa lapsen turvallisuus vaarantuu, varhaiskasvatuksen miettiessä kenen vastuulla ilmoituksen tekeminen on tai epäröidessä tulisiko ilmoitus tehdä. (Sippola & Uusitalo 2024.)

Lopuksi

Loppusanat

Varhaiskasvatuksen tavoitteita ja laadukasta pedagogista toimintaa edistetään yhteistyöllä. Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus sekä lasten yksilölliset tarpeet. Yhteistyön merkitys on suuri ja sen tavoitteena yhteinen sitoutuminen lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Hyvän kasvatusyhteistyön toteutumiseksi luottamuksellinen ja tasa-arvoinen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunnioitus ovat tärkeitä. Yhteistyö vaatii aloitteellisuutta ja aktiivisuutta varhaiskasvatuksen henkilöstöltä. Lapsen päivittäisten kuulumisten jakaminen, kehityksen ja oppimisen myönteinen ja kannustava kuvaaminen huoltajille on tärkeää. Nämä päivittäiset havainnot ja keskustelut ovat pohja lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Yhteistyön merkitys korostuu siirtymävaiheissa, kuten varhaiskasvatuksen aloitus, sisäiset siirtymät tai esiopetukseen siirtyminen. (Opetushallitus 2022, 37–38.)

Lähtökohtaisesti vastuu lapsesta ja tämän hyvinvoinnista on vanhemmilla (Pulkkinen 2022, 173). Samoin kuin myös vastuu lapsen kehityksen tukemisesta. Lapsi ja perhepalvelut ovat vanhemmuuden sekä lapsen suotuisan kasvun tukemiseksi. (Halme ym. 2014, 18.) Viranomaisten tehtävä on tukea vanhempia kasvatustehtävässä. Perheille

pyritään tarjoamaan apua riittävästi ja riittävän ajoissa. Varhaiskasvatuksen rooli on ehkäisevän tuen antaminen, tavoite lasten kehityksen ja hyvinvoinnin edistämässä ja vanhemmuuden tukemisessa. (Pulkkinen 2022, 173.) Moniammatillisella yhteistyöllä pystytään siirtämään tietoa ja parhaimmillaan onnistutaan välttämään turhia päällekkäisyyksiä palveluissa (Mainstone & Wonnacott 2014, 80).

Laadukkaat ja helposti saavutettavat peruspalvelut ovat tukemassa lasten ja perheiden hyvinvointia. Tärkeää on tuen oikea-aikaisuus, joka mahdollistuu, kun palveluista tulee perheen näkökulmasta toimiva kokonaisuus. Tämän toteutuminen vaatii palveluverkoston ja verkostoyhteistyöhön panostamista palveluntuottajilta. Henkilöstöjen osaamisen ja toiminnan kautta määrittyy palveluiden laatu. Palveluita voidaan myös räätälöidä perheen tarpeiden mukaisiksi. Tavoitteellisella yhteistyöllä mahdollistetaan voimavarojen kohdentaminen lapsen ja perheen tarpeiden mukaisesti. Palvelun antajien tulee sopia yhteiset tavoitteet ja vastuut sekä sitoutua niihin. (Halme ym. 2014, 17, 19.)

Yhteiskunnallinen eriarvoisuus tuottaa lisääntyvää köyhyyttä, työttömyyttä, sairastavuutta, syrjäytymistä sekä muita sosiaalisia eroja. Näiden seurauksena sosiaalityö kohtaa lisää ongelmia ja asiakasmäärät kasvavat. Sosiaalityön ollessa monelta osin altavastajaan asemassa, yhteiskunnallisella tasolla ideologista ilmapiiriä luotaessa, olisi kuitenkin tärkeä muistaa, että kuka tahansa voi päätyä tilanteeseen, jossa on avun tarpeessa. Yksilötasolla sekä sosiaalinen, että terveydellinen hyvinvointi on yhtä merkityksellistä. (Pohjola ym. 2019. 28–29.) On tärkeää muistaa, että huolen ilmaiseminen millään tavoin, ottamalla yhteyttä perhetyöhön tai lastensuojeluun ja tarjoamalla tukimuotoja tai apua perheelle, ei ole koskaan hyökkäys vanhemmuutta kohtaan, vaan huolenpitoa lapsesta ja tämän koko perheestä.

Sosiaalialan työntekijöillä on runsaasti annettavaa, kun he luottavat omiin kykyihinsä, persoonaansa ja työn tarkoitukseen sekä pystyvät luottamaan, että systeemi tukee heitä. Moniammatillinen yhteistyö, uusien roolien omaksuminen ja suuret odotukset ovat läsnä työssä päivittäin. Näillä ja rakentavalla yhteistyöllä perheiden kanssa, pystytään vaikuttamaan haavoittuvimmissa asemissa olevien ihmisten elämään. (Mainstone & Wonnacott 2014, 7.)

Yhteiskunnan eri tasoilla toimivana auttamisen instituutiona, sosiaalityön perustehtävänä on ihmisten tukeminen eri elämäntilanteissa. Sen peruspilareina voidaan pitää ihmisoikeuksia, oikeudenmukaisuutta, yhdenvertaisuutta sekä heikoimmassa asemassa olevien puolustamista. Muuttuva yhteiskunta ohjaa myös sosiaalityötä tarkistamaan periaatteitaan ja lähtökohtiaan. Vaikka työtä on uudistettava yhteiskunnan muutosten mukana, on tärkeää säilyttää sosiaalityön tärkein ydin, näin suunta pidetään oikeana. (Pohjola ym. 2019. 26–27.) Kaikessa sosiaalityössä ja etenkin perhetyössä ydin arvona näkyy lähimmäisen auttaminen ja toisen ihmisen arvostaminen.

Yhteenveto

Yhteyttä voi aina ottaa oman alueen vastaavaan perheohjaajaan, sosiaaliohjaajaan, lastensuojelun sosiaalityöntekijään, tai perhekeskuksen asiakasohjaukseen. Ajantasaiset henkilöt, puhelinnumerot, muut yhteystiedot ja yhteydenottoajat löydät Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen nettisivuilta, hyvaep.fi. Yhteyttä ottaessasi sinun ei tarvitse olla täysin varma oikeasta tahosta, jolle asiasi kuuluu, sillä sinut kyllä ohjataan oikealle taholle.

Ammattilaisena olet itse paras asiantuntija ja kun huolesi herättää jokin lapsen tai vanhemman olemuksessa, käytöksessä tai mistä tahansa sinulle syntyykin huolta, ole rohkeasti yhteydessä oman alueesi vastaavaan perheohjaajaan ja ota huolesi puheeksi myös perheen

kanssa. Vastaavaa perheohjaajaa voit myös ensin konsultoida asiasta nimeämättä lasta.

Varhaisen tuen perhetyö, on aina maksutonta, eikä palvelun saamiseksi tarvita aiempaa asiakkuutta. Palvelu on ohjauksellista keskustelua arjen hallinnan, vuorovaikutuksen, väsymyksen, elämänmuutosten, kriisien tai kasvatuskysymysten kanssa painiville vanhemmille.

Lapsiperheiden kotipalvelu, on lähtökohtaisesti maksullista, eikä vaadi aiempaa asiakkuutta. Palvelun maksullisuus määrittyy käyntimäärien ja perheen tulojen perusteella. Maksullisuuden voi selvittää oman alueen vastaavalta perheohjaajalta. Maksuttomuus on mahdollinen perheen taloudellisen tilanteen mukaan tai lapsen asiakkuuden kautta. Palvelu on käytännön apua ja tukea arjessa, kuten kotityöt, asiointit ja hetkellinen lastenhoito.

Lastensuojeluilmoitus velvollisena ilmoitus tulee tehdä aina itse ja viipymättä. Konsultoida voi esihenkilöä, vastaavaa perheohjaajaa tai lastensuojelun sosiaalityöntekijää, nimeämättä lasta. Ilmoituksen tekemisestä on aina hyvä puhua myös perheen kanssa avoimesti. Ilmoitus tehdään aina vaikka tiedossa olisi mahdollinen asiakkuus tai joku toinen on myös tehnyt ilmoituksen. Useat ilmoitukset ja tarkat kuvailut auttavat kokonais kuvan rakentumisessa ja jatkokäsittelyssä.

Liitteet

Liitteenä kopioitavaa materiaalia, joita voidaan hyödyntää yksiköissä esimerkiksi huoneentauluina.

- Lastensuojeluilmoitus
- Tarpeellisia yhteystietoja
- Väkivallan puheeksi ottaminen
- Turvasuunnitelma

LASTENSUOJELUILMOITUS

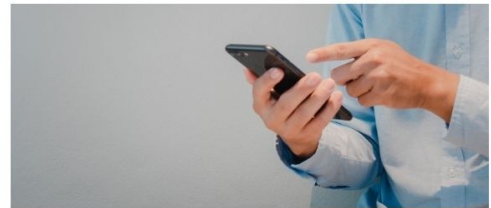

Kun huolesi on herännyt

- Keskustele esihenkilön ja työtiimisi kanssa
- Konsultoi sosiaalityötä tai perhetyötä
- Tee lastensuojeluilmoitus **viipymättä**

Jos epäilet rikosta

- ota yhteys hätäkeskukseen
- Hätänumero **112**

Lastensuojeluilmoitus tehdään

- Akuutissa huoli tilanteessa Etelä-Pohjanmaan sosiaali- ja kriisipäivystyskeskukseen puh. **044 4700 444**
- Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen sivuilta löytyvän linkin kautta kirjallisena
<https://www.hyvaep.fi/palvelu/lastensuojeluilmoitus-ja-sosiaalihuoltolain-mukainen-yhteydenotto/>
- Kun huolet ovat vielä pieniä voi yhdessä perheen kanssa tehdä sosiaalihuoltolain mukaisen yhteydenoton.

Tee lastensuojeluilmoitus:

Lastensuojeluilmoitus

 Etelä-Pohjanmaan
hyvinvointialue

Palvelut - Tietoa ja ohjeita - Hyvinvointialue - Meille töihin

» / Palvelut - Perheiden palvelut / Lastensuojeluilmoitus ja sosiaalihuoltolain mukainen yhteydenotto

Lastensuojeluilmoitus ja sosiaalihuoltolain mukainen yhteydenotto

Sosiaalihuoltolain mukainen ilmoitus ja yhteydenotto sosiaalihuoltolain mukaisesti. Huolehtii huoltovastuun siirtämisestä ja perheiden tukemisesta. Etelä-Pohjanmaan sosiaali- ja kriisipäivystyskeskus, puh. 044 4700 444 tai tekstiviestillä 044 4700 444 tai sähköpostilla hyvaep@hyvaep.fi

Kuka voi tehdä lastensuojeluilmoituksen tai

Tee lastensuojeluilmoitus:

Tärkeitä numeroja

- Sosiaali- ja kriisipäivystys **044 4700444** (24h)
- Hätäkeskus **112** (24h)
- Myrkytystietokeskus **0800 147111** (24h)

ETSI ITSELLESI

TARPEELLISET YHTEYSTIEDOT

VASTAAVA PERHEOHJAAJA

PUH:

SOSIAALIOHJAAJA

PUH:

LASTENSUOJELUN
SOSIAALITYÖNTEKIJÄ

PUH:

GOOGLAA

ETELÄ POHJANMAAN HYVINVOINTIALUE
PERHETYÖ

ETELÄ POHJANMAAN HYVINVOINTIALUE
LAPSIPERHESOSIAALITYÖ

ETELÄ-POHJANMAAN HYVINVOINTIALUE
PERHEKESKUKSEN ASIAKASOHJAUS

ETELÄ-POHJANMAAN HYVINVOINTIALUE
LASTENSUOJELUILMOITUS

KELA PERHEIDEN TUET

LISÄTIETOA

Lastensuojeluilmoitus: <https://www.hyvaep.fi/palvelu/lastensuojeluilmoitus-ja-sosiaalihuoltolain-mukainen-yhteydenotto/>

Perheidenpalvelut: <https://www.hyvaep.fi/palveluryhma/perhe-ja-sosiaalipalvelut/>
Opas lapsiperheiden tukeen, Kela: <https://www.kela.fi/documents/d/guest/selkokielenen-esite-lapsiperheiden-tuet>

Kirjallisuutta:

Esa Eriksson ja Tom Erik Arnkil - Huoli puheeksi. Opas varhaista dialogeista. 2024.
Pirjo Pohjoispää - Perhetyön ja varhaiskasvatuksen yhteistyö. Opas työskentelyn tueksi. 2025.

Puheeksi ottaminen

LÄHISUHDE VÄKIVALTA

Ota turvallisuus ja väkivalta tai sen uhka puheeksi

Väkivallan kohteena oleva ihminen ei aina tunnista kokemustaan väkivallaksi

Miten kohtaan väkivaltailmiön?

- Tunnista omat defenssit
- Selvitä itsellesi miksi kysyt turvallisuudesta ja väkivallasta
- Jos lapsi kertoo väkivallasta PYSÄHDY
- Älä lupaa lapselle ettet kerro kenellekään
- Pysy rauhallisena
- Kysy avoimia kysymyksiä

Turvallisuus

- Lapsen kanssa puhutaan hyvistä ja turvaa tuovista asioista

Turvattomuus

- Kysytään lapselta turvattomuutta aiheuttavista asioista ja annetaan mahdollisuus kertoa kokemuksista

Dokumentoi

- lapsen kertoma
- vammat
- havaintosi
- konsultoinnit ja saamasi ohjeet.
- Lapselle esitetyt kysymykset
- Kuinka väkivalta tuli ilmi
- Selvitä salassapidon tarve

Turva 10

- Ensi- ja turvakotien liitto
- On puheeksioton väline
- Tukee toimijuutta
- Vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa
- Varmistaa turvallisuutta

Kartoita tilanne, arvioi riski

- Onko vaara välitön ja vakava?
- Tee turvasuunnitelma

Väkivalta koskettaa koko perhettä

Väkivallan monet kasvot

- Fyysinen
- Henkinen
- Seksuaalinen
- Kemiallinen

Konsultoi

- Kollegoja
- Esimiestä
- Väkivaltatyön erityisosaajia
- Poliisia

Pyydä työpari

Muista ilmoitusvelvollisuutesi

- Lastensuojelu
- Poliisi

THL: <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/tyon-tueksi>
Turva 10: <https://ensijaturvakotienliitto.fi/turva10/>

TURVASUUNNITELMA ON VÄKIVALTATILANTEIDEN ENNAKOINTIA

Turvasuunnitelmalla tarkoitetaan oman toiminnan etukäteissuunnittelua vaaratilanteiden välttämiseksi.

TURVASUUNNITELMA

- Turvasuunnitelman voi käydä läpi vapaasti keskustellen.
- Mistä merkeistä aavistan väkivallan uhan?
- Miten toimin tilanteessa?
- Minne voin hätätilanteessa paeta?
  - Suunnittele valmiiksi turvallisin ja nopein reitti ulos - mitä ovia ja/tai ikkunoita voit käyttää.
- Miten saan lapset mukaani?
  - Mieti etukäteen turvallinen tila, johon voi paeta.
- Mihin voin soittaa saadakseni apua tai millä muulla tavoin voin välittää viestin avuntarpeestani?
  - Pidä puhelimesi ladattuna ja helposti saatavilla.

- Puhu selkeästi ja konkreettisin käsittein.
- Keskity hätätilanteissa toimimisen ja turvallisuuden varmistamisen kannalta oleellisiin asioihin.

Rikosuhripäivystys:

[https://www.riku.fi/oppaat-ja-](https://www.riku.fi/oppaat-ja-ohjeet/turvasuunnitelma-vakivaltatilanteeseen/)

[ohjeet/turvasuunnitelma-vakivaltatilanteeseen/](https://www.riku.fi/oppaat-ja-ohjeet/turvasuunnitelma-vakivaltatilanteeseen/)

Lähteet

- Eriksson, E. & Arnkil, T. E. 2024. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. PunaMusta Oy. 11. painos.
- Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue. Palvelut. Perheiden palvelut. Viitattu 17.4.2025. Saatavissa <https://www.hyvaep.fi/palveluryhma/perhe-ja-sosiaalipalvelut/>
- Halme, N., Vuorisalmi, M. & Perälä, M-L. 2014. Tuki, osallisuus ja yhteistoiminta lasten ja perheiden palveluissa. Työntekijöiden näkökulma. THL. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Viitattu 4.4.2025. Saatavissa https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/114954/URN_ISBN_978-952-302-110-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. 2016. lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Ilmarinen, K., Vuorenmaa, M., Karvonen, S. & Lammi-Taskula, J. 2023. Tyydyttymätön palvelutarve lapsiperheitä tukevissa sosiaalipalveluissa. Sosiaalilääketieteellinen Aikakausilehti, 60(1). Viitattu 31.3.2025. Saatavissa <https://doi.org/10.23990/sa.109129>
- Kansallisen lapsistrategian parlamentaarinen komitea. 2021. Kansallinen lapsistrategia. Komiteamietintö. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:8. Helsinki: Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto. Viitattu 27.3.2025. Saatavissa https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162864/VN_2021_8.pdf;jsessionid=7670B039D9F0A342ED22A0800ED88DC2?sequence=4
- Karila, K. 2016. Vaikuttava varhaiskasvatus. Tilannekatsaus toukokuu 2016. Raportit ja selvitykset 2016:6. Opetushallitus. Viitattu 2.4.2025. Saatavissa <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/vaikuttava-varhaiskasvatus>

Lapha.fi. Perhekeskukset. Viitattu 30.3.2025. Saatavissa https://lapha.fi/perhekeskukset?fbclid=IwY2xjawJWWeJleHRuA2FibQIxMAABHdEZ6DYI_s5pAyER3tESEs01Nt0ERn-AYgcwSAR7gr8IKIE7tZNdseSt-A_aem_IDs5zhQw8EboMg_jgoxRng

Mahkonen, S. 2003. Lastensuojeluilmoitus. Edita Publishing Oy.

Mainstone, F. & Wonnacott, J. 2014. Mastering whole family assessment in social work. Balancing the needs of children, adults and their families. Lontoo: Jessica Kingsley Publishers. Viitattu 1.4.2025. Saatavissa https://lut.primo.exlibrisgroup.com/discovery/fulldisplay?docid=cdi_askewsholts_vlebooks_9780857004840&context=PC&vid=358FIN_LUT:LAB&lang=fi&search_scope=LAB_CAMPUS_CDI&adaptor=Primo%20Central&tab=Everything&query=any,contains,perhety%C3%B6&sortby=rank&facet=rtype,exclude,amkopinnaytetyo&facet=searchcreationdate,include,2014%7C,%7C2024&facet=tlevel,include,online_resources&offset=0

Opetushallitus. 2023. Tietoa varhaiskasvatuksesta monialaisen yhteistyön tueksi. Viitattu 1.4.2025. Saatavissa <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tietoa-varhaiskasvatuksesta-monialaisen-yhteistyon-tueksi>

Opetushallitus. 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Määräykset ja ohjeet 2022:2a. Viitattu 14.4.2025. Saatavissa <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2022>

Oulasmaa, M. & Riihonen, R. 2013. Ammattikasvattajan kielletyt tunteet. Väestöliitto. VL-Markkinointi Oy.

Pitkänen, S., Ranta, T., Mäkkylä, K., Aro, R., Aro, N., Kortelainen, J., Koski, N. & Stenvall, J. 2024. Lasten ja perheiden sosiaalipalvelut. Varhaisen tuen tilannekuva ja kehittämistarpeet. Valtioneuvostonselvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2024:15. Helsinki: Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto. Viitattu 26.3.2025.

Saatavissa

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165618/VNTEAS_2024_15.pdf;jsessionid=7F127A4C091D2A76D579ADF400CE785C?sequence=1

Pohjola, A., Kemppainen, T., Niskala, A. & Peronius, N. 2019. Yhteiskunnallisen asemansa ottava sosiaalityö. Vastapaino. Tampere.

Pulkkinen, L. 2022. Lapsen hyvinvointi alkaa kodista. Jyväskylä: PS-kustannus.

Raitakari, S., Räsänen, J-M., Kostiainen, T. & Juhila, K. 2019. Integroiva työtapa muotoutuvassa perhekeskus-kontekstissa. Kriittisten tekijöiden tarkastelua. Tampereen yliopisto. Viitattu 17.11.2024. Saatavissa

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/105437/978-952-03-1020-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Sippola, H-L. & Uusitalo, E. 2024. Lapsella on oikeus erityiseen suojeluun – varhaiskasvattajilla on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus. Valvira. Viitattu 2.4.2025. Saatavissa <https://valvira.fi/-/lapsella-on-oikeus-erityiseen-suojeluun-varhaiskasvattajilla-on-velvollisuus-tehda-lastensuojeluilmoitus>

THL. 2023. Lapset, nuoret ja perheet. Sote-palvelut. Perhetyö Viitattu 14.11.2024. Saatavissa <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>

THL. 2024a. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 17.11.2024. Saatavissa <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja>

THL. 2024b. Lapset, nuoret ja perheet. Sote-palvelut. Perhekeskus.27.3.2025. Saatavissa <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/perhekeskus>

Liite 2. Varhaiskasvatuksen tutkimuslupa

AMK- ja YAMK-opinnäytetyölle

Opiskelijan nimi Pirjo Pohjoispää	Katuosoite, postinumero ja -toimipaikka [REDACTED]
Sähköposti [REDACTED]	Puhelin [REDACTED]
Ammattikorkeakoulu LAB University of applied sciences	Koulutusohjelma / yksikkö Varhaiskasvatuksen sosionomi
Opinnäytetyön nimi Perhetyön ja varhaiskasvatuksen yhteistyö	
Hyvinvointialueen toimintayksikkö, jossa opinnäytetyö tehdään Alajärven perhetyö	
Opinnäytetyön tarkoitus ja kuvaus toteutuksesta Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä varhaiskasvatukseen tietoa perhetyön hyödynnettävyydestä yhteistyötahona. Tarkoituksena on tuottaa opas perhetyön ja varhaiskasvatuksen väliseen yhteistyöhön.	
Työryhmä	
Ohjaajan allekirjoitus ja nimenselvennys (AMK) [REDACTED]	Ohjaajan allekirjoitus ja nimenselvennys (HVA) [REDACTED]
Sähköposti [REDACTED]	Sähköposti [REDACTED]
Päivämäärä 24.1.2025	Opinnäytetyön lupaa hakevan henkilön allekirjoitus ja nimenselvennys Pirjo Pohjoispää [REDACTED]

Päätös	
Lupa opinnäytetyölle ☐ Myönnetään hakemuksen mukaisesti ☐ Hylätään, perustelut	
Päivämäärä	Päätäjän allekirjoitus ja nimenselvennys

Hakija vastaa

- opinnäytetyöstä syntyvistä kustannuksista
  - valmiin opinnäytetyön toimittamisesta sovittuun taholle Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueelle
- Opinnäytetyön tekijällä on opinnäytetyöhönsä tekijänoikeus.
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue saa opinnäytetyöhön käyttöoikeuden omassa toiminnassa

Liite 3. Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen tutkimuslupa

Organisaatio Alajärven kaupunki varhaiskasvatus

Opinnäytetyön tekijä Pirjo Pohjoispää

Ohjaaja

Opinnäytetyön aihe Varhaiskasvatuksen ja perhetyön välinen yhteistyö

Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä varhaiskasvatukseen tietoa perhetyön hyödynnettävyydestä yhteistyötahona. Tarkoituksena on tuottaa opas perhetyön ja varhaiskasvatuksen väliseen yhteistyöhön. Alueen päiväkotien henkilöstöltä pyydetään palautelaatikon avulla nimettömästi ajatuksia siitä mitä oppaan heidän mielestään tulisi sisältää. Kysyn henkilöstöltä, millaisiin kysymyksiin he toivoisivat oppaan vastaavan. Tiedonkeruu tapahtuu palautelaatikon avulla. En kerää henkilötietoa. Tietoja ei luovuteta tai siirretä ulkopuolille. Kerätty aineisto säilytetään lukitussa laatikossa, johon ainoastaan opinnäytetyön tekijällä on pääsy. Aineisto hävitetään silppuamalla opinnäytetyön valmistuttua. Tuotan keräämilläni tiedoilla oppaan, joka jää hyödynnettäväksi Alajärven perhetyölle, sekä alueen varhaiskasvatukseen.

Aikataulu Opinnäytetyön on määrä valmistua kevätlukukauden 2025 aikana. Haen tutkimuslupaa ajalle 1.1.2025-31.7.2025

Yhteistyötaho Alajärven Perhetyö

Paikka ja aika Vimpeli ____.____.2025

Luvan myöntäjä

Liite 4. Saatekirje

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue Saatekirje

Alajärven Perhetyö

Hei,

Olen [redacted] Pirjo Pohjoispää, opiskelen Varhaiskasvatuksen sosionomiksi LAB ammattikorkeakoulussa. Olen tekemässä opinnäytetyötä työelämä yhteistyössä Alajärven perhetyön kanssa. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa opas varhaiskasvatuksen ja perhetyön väliseen yhteistyöhön. Tavoitteena on lisätä varhaiskasvatukseen tietoa perhetyön hyödynnettävyydestä yhteistyötahona.

Olen valinnut osallisiksi kaikki kuusi alueen päiväkotia ja toivon saavani mahdollisimman laajasti tietooni teidän toiveitanne oppaalle, jotta se loppukädessä toimisi mahdollisimman suurena hyötynä kaikille tämän alueen varhaiskasvatuksen ammattilaisille.

Osallistuminen tiedon keruuseen on täysin vapaaehtoista ja kaikki tieto kerätään täysin nimettömästi. Kyselyn tuloksia käsittelen ainoastaan minä, eikä niitä esitetä missään vaiheessa kolmansille osapuolille. Tuloksia käytän hyödyksi oppaan laatimiseen, tiedoksi siihen millaisiin kysymyksiin oppaan tulisi vastata ja millaista tietoa varhaiskasvatuksessa kaivataan.

Pyydän ystävällisesti teitä osallistumaan vastaamalla nimettömästi. Vastaaminen vie arviolta muutamia minuutteja. Vastauksia voitte jättää myös useampia. Vastaukset jätetään ohaiseen vastauskuoreen paperilapulla ____ . ____ .2025. mennessä.

Ystävällisin terveisin

Pirjo Pohjoispää

[redacted]
[redacted]

Mahdolliset yhteydenotot ja kysymykset tekstiviestinä, WhatsApp - tai sähköpostiviestinä.